

Hudobný život 18 69

Cena 2. — Kčs
10. X. 1969

V čísle:

- Slovenská filharmónia a Pražská jar
- Päťdesiat rokov Konzervatória v Bratislave
- Darmstadt 69
- Varšavská jeseň
- Dni slovenského koncertného umenia
- West Side Story na Novej scéne
- Bernstein, ako ho nepoznáme

Dvadsať rokov

Slovenskej filharmónie

Sú dni, na ktoré sa nezabúda, dni, ktoré ostávajú v povedomí jednotlivca i spoločnosti ako symbol a fakt čohosi dôležitého a významného. Medzi takéto významné dni patrí nesporne aj obdobie, v ktorom bol uplatnený zákon SNR o ustanovení Slovenskej filharmónie. Do života bol uvedený najmä zásluhou národného umelca Ladislava Novomeského. Tým sa realizovala dávna túžba a potreba slovenskej hudobnej kultúry. Odvtedy uplynulo dvadsať rokov intenzívnej umeleckej práce, ktorá nanajvýš úspešne dotvára poslanie uložené zákonom o Slovenskej filharmónii — predvádzať na umeleckej úrovni orchestrálne skladby slovenských, českých a iných slovanských a svetových skladateľov a tým reprezentovať slovenské hudobné umenie doma i v zahraničí.

O tom, že orchester Slovenskej filharmónie tieto náročné úlohy splnil nanajvýš zodpovedne a čestne, svedčia nespočetné fakty. Vďaka veľkému úsiliu dirigentov, na čele s národným umelcom Václavom Talichom, terajším umeleckým šéfom orchestra, zasluhujúcim umelcom Ladislavom Slovákem a zaslúžilým umelcom Dr. Eudoviom Rafnerom, ako i všetkých členov umeleckého telesa, je Slovenská filharmónia nielen štatutárne, ale aj fakticky vrcholnou slovenskou orchestrálnou inštitúciou.

Systematickou výchovnou prácou a vysokou umeleckou úrovňou interpretácie vykonal orchester obrovskú prácu pri formovaní koncertného publika v Bratislave i na vidieku. Osobitne za významnú považujem výchovu poslucháčov z radov vysokoškolskej mládeže, pretože ich prostredníctvom sa vytvára účinné zázemie pre umeleckú hudbu na celom Slovensku.

Spoločenský a kultúrno-politický dosah práce orchestra potvrdzuje zdanlivo nezmieriteľné číslo: v priebehu dvadsiatich rokov sa uskutočnilo 1920 koncertov, ktoré navštívilo 1 800 000 poslucháčov. Obrovský akčný rádius pôsobenia majú tiež rozhlasové a televízne záznamy orchestra, ako aj početné gramofónové nahrávky.

A tak celkom zákonite sa stal v priebehu rokov orchester Slovenskej filharmónie základom, okolo ktorého sa združili špičkové slovenské interpretačné kolektívy: Slovenský filharmonický zbor, Slovenský komorný orchester a Slovenské kvarteto. Ich činnosť je úzko spätá s prácou zakladateľského kolektívu orchestra.

Nemožno nespomenúť zahraničnú reprezentáciu orchestra SF. Vystupoval v 11 európskych krajinách, kde absolvoval 193 mimoriadne úspešných koncertov pre vyše 200 tisíc návštevníkov.

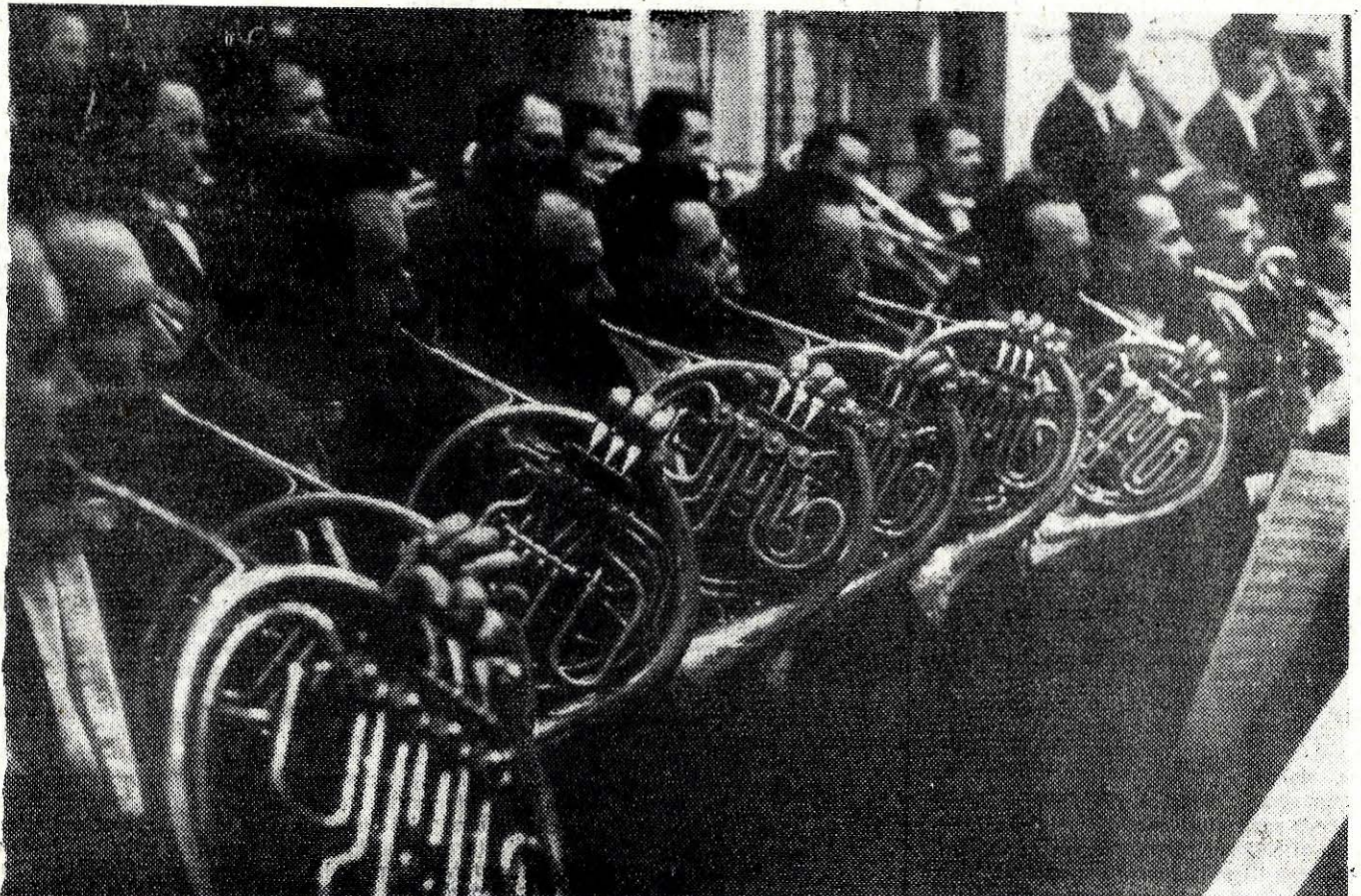
Intenzita zahraničného pôsobenia, v našej národnej kultúre vskutku ojedinelá, odrážala sa nielen v rastúcom výname orchestra v kontexte európskeho hudobného života, ale aj v nanajvýš dôstojnej reprezentácii nášho národa a štátu.

V tieto významné dni jubilea nášho umeleckého telesa je potrebné pripomenúť ďalšiu pozitívnu stránku jeho činnosti. Je ňou interpretácia a propagácia slovenskej hudobnej tvorby. Vďaka náročnej umeleckej práci si vytvára Slovenská filharmónia interpretačný štýl pre staršiu i súčasnú hudobnú tvorbu. Otvára jej tým cestu na zahraničné koncertné pódia...

Dvadsať rokov práce orchestra Slovenskej filharmónie dobylo tomuto telesu osobitné miesto v celej slovenskej i československej kultúre. Aj keď ide o relatívne krátky časový úsek, dosiahnuté umelecké i kultúrno-spoločenské úspechy prekonal aj tie najoptimistickejšie očakávania.

Všetkým členom Slovenskej filharmónie patrí vďaka za to, čo urobili pre náš národ a pozdvihnutie jeho kultúrnej úrovne. Pri ich vzácnom jubileu im praje celá naša verejnosť do budúcnosti veľa tvorivých síl a umeleckých i spoločenských úspechov.

PAVOL BAGIN

Snímka: Kamil Vyskočil

50 rokov slovenského hudobného školstva

Radosťná bilancia

ROZPAD Rakúsko-Uhorska koncom roku 1918 zastihol jednotlivé národy rozkladajúcej sa monarchie na nerovnakom ekonomickom, spoločenskom i kultúrnom stupni. Agrárne Slovensko, od druhej polovice 19. storočia deptané i maďarizáciou, vstúpilo do novoutvorenej ČSR hospodársky i kultúrne nevyspelé, bez národnej inteligencie, školstva, inštitúcií a pod. Pred pár národnými uvedomelými vlastencami stáli priam gigantické úlohy — vytvoriť od základu (a z ničoho) ustanovizne pre potrebné pre rozvoj kultúry Slovenska. Pri bilancii uplynulých 50 rokov iste jednotlivé úseky zhodnotili a ocenili význam a prácu zakladateľov, budovateľov a zaslúžilých pracovníkov svojho úseku.

V OBLASTI hudobného školstva takou príležitosťou je 50. výročie založenia I. hudobnej školy pre Slovensko 6. novembra 1919 — predchodu dnešného Konzervatória a slovenského hudobného školstva. So vznikom I. hudobnej školy pre Slovensko v Bratislave je nerozlučne spojené meno jej zakladateľa, organizátora a prvého riaditeľa Dr. Miloša Ruppeldta, ako aj jeho najbližšieho spolupracovníka a priateľa Dr. Alojza Kolísa. Tito vedeli okolo seba zgrupovať milovníkov hudby a niekoľkých finančných mecenášov, založiť Kuratérium, ktoré bolo garantom pre vládne orgány pre vydanie povolenia založiť školu. Dr. Miloš Ruppeldt a Dr. Alojz Kolisek začínali z ničoho. Postoj vládnych i mestských orgánov bol síce blahosklonný, plný uznania a sľubov, avšak bez konkrétnej podpory a pomoci.

BOLO TREBA zabezpečiť budovu, zakúpiť nástroje, zabezpečiť financie a pedagógov, uviesť školu do širšej verejnosti, získať prvých žiakov a celý rad ďalších úloh, pre ktoré mal Dr. Miloš Ruppeldt iba obmedzený počet spolupracovníkov. Avšak entuziazmus Dr. Ruppeldta a jeho blízkych nepoznali hraníc a tak 6. novembra 1919 sa na novozaloženej I. hudobnej škole pre Slovensko v Bratislave zahájil prvý školský rok.

DR. RUPPELDTOVI — napriek húževnatosti a sľubom sa nepodarilo dosiahnuť, aby škola dostala aspoň právo verejnosti. Odpor vtedajších vládnych orgánov v tomto smere bol neobľomný, hoci v istej dobe bez akýchkoľvek zábran udelili zakladajúcej sa škole v Brne štatút Štátneho konzervatória so všetkými z toho plynúcimi následnosťami. Preto I. hudobná škola pre Slovensko začala a celé prvé decénium existovala ako škola súkromná, kuratoriálna... (Je iste nedostatkom hudobnej historiografie, že doteraz nevenovala pozornosť a nevyhodnotila zásluhy Dr. Miloša Ruppeldta a jeho spolupracovníkov pre rozvoj slovenského hudobného školstva.)

NAPRIEK finančným i priestorovým ťažkostiam podarilo sa Dr. Ruppeldtovi získať pre školu kvalitný pedagogický zbor. Podstatná jeho časť prišla z Čiech z ktorých mnohí pôsobili na škole až do pádu I. ČSR v r. 1939. Staršia i stredná generácia absolventov iste rada spomína na svojich učiteľov — G. Náhlavského a N. Kubáta (husle), A. Ledvici (organ), J. Egema (spev), L. Svobodová (klavír) a ďalších. Dr.

Dobrá fotografia prof. J. Strelca.

absolventi (E. Smidžárová, N. Diererová a J. Jakcisz) boli v r. 1926 bez ťažkostí prijatí na Majstrovskú školu v Prahe, školská správa sa musela konečne vážne zaoberať neustálymi požiadavkami a tlakom, snažiacim sa o poštátne školy a priznať jej konzervatoriálny štatút. MŠNO volilo kompromis. Dekrétom zo dňa 26. januára 1928 č. 163.234/27-V, priznalo škole právo verejnosti a premenovalo ju na Hudobnú a dramatickú akadémiu pre Slovensko. Bol to iba polovičný úspech, pretože finančné a materiálne ťažkosti školy ostali aj naďalej na pleciach riaditeľstva a Kuratória — až do poštátne škola a jej premenovania na Štátne konzervatórium v Bratislave 7. mája 1941.

ČO VŠAK JE PODSTATNÉ, kvalitatívna i kvantitatívna úroveň školy vykazovala neustály vzostup. Medzi absolventami Akadémie z jej prvých i neskorších rokov nachádzame mená: E. Suchon, A. Očenáš, D. Kardoš, M. Knechtsberger, Št. Hoza, M. Kišoňová, H. Bartošová, Z. Frešová, F. Dibarbora, JUDr. J. Jamnický, B. Pončanová, M. Hájková, M. Gregor, ... Do konca šk. roku 1968/69 je to 1539 absolventov. (Nech mi odpustia všetci ostatní, že ich mená neuvádzam v tomto priestorovo vyhradenom príspevku. Menný zoznam absolventov školy bude uverejnený v Pamätnici k 50. výročiu Konzervatória.)

PRVÉ POVOJNOVÉ DECÉNium bolo poznačené určitou rozkolísanosťou v učebných plánoch, osnovách i v dĺžke štúdia. Škola však prekonala toto obdobie bez vážnejších otrasov, hoci vo vojnových rokoch musel rad významných českých pedagógov opustiť školu a na ich miesta nastupovali noví, mladí, ktorí boli v začiatkoch formovania svojho pedagogického i umeleckého profilu. Časť profesorov prešla i na novozaloženú VŠMU. Každá náhla generačná zmena potrebuje svoj čas na ustálenie sa a sfomovanie.

ZÁKONITOSŤ VÝVOJA si stále naliehavejšie vynucovala potrebu porovnávania a konfrontácie práce a jej výsledkov s inými školami tohto typu doma i v zahraničí. Preto posledné desaťročie je bohaté na umelecké i pedagogické stretnutia s českými i zahraničnými konzervatóriami, účasťou na súťažiach a koncertných zájazdoch.

PRI PRÍLEŽITOSTI 50. výročia Konzervatória sa treba poďakovať a pokloniť všetkým, ktorí svojou hrivnou prispeli k rozvoju slovenskej hudobnej kultúry i školstva a zasvätili svoj život a dielo službám národa. JAN JANIČKOVIC

Prof. N. Kubát

Čo je Fonoklub?

Fonoamatérske hnutie má vo všetkých kultúrnych vyspelých krajinách už vyše pätnásťročnú tradíciu. V snahe upozorniť majiteľov domáckych magnetofónov na túto nevšednú záležitosť, prihovárame sa aj touto cestou poslucháčom rozhlasu. Nazdávame sa, že práve teraz, v rozbehu školského roku, je vhodné načrtnúť možnosti amatérskej práce s magnetofónom. Keď totiž prezeráme zoznam našich priaznivcov, nájdeme medzi nimi veľmi málo chlapcov a dievčat. Niekoľko jednotlivcov, zastupujúcich túto kategóriu už dospieva a prechádza do vyššej triedy. Preto sme sa rozhodli pravidelne uverejňovať v Hudobnom živote aj príspevky z oblasti zaujímavej fonoamatérskej, lovcov zvuku a záujemcov o Hi-Fi techniku.

Myslíme si, že netreba vymenovávať všetky kлады, ktoré prináša aktívna práca s magnetofónom, pestovaná ako koníček — hobby. Technická zdatnosť, široký všeobecný prehľad, rozvoj tvorivého myslenia, počúvanie rôznych hudobných žánrov, znalosť cudzích jazykov a v neposlednom rade estetická zábava — to všetko sem nevyhnutne patrí. Otvoria o tom vedľa. Len či tým dokážu nadchnúť svojich potomkov? Je pravda, že fonoamatéri využívajú svoje ratolesti na herecké výkony. Ale čo, keby ich primáli, aby nakrúcali sami? Rodičia by mali začať od hrania sa s magnetofónom, od „love-nia zvukov“, na ktorých má podiel ich dieťa a potom ho vyzvať, aby samo nahralo zaujímavé zvukové prejavy z blízkeho okolia. Mali by vyberať hudobné kuriozity a neobvyklé zvuky. Syn alebo dcéra potom pochopí, že ďalšie možnosti sú obmedzené len mierou technickej schopnosti v zaobchádzaní s magnetofónom. Možno začať hudobnými snímkami, zaujímavými zvukmi a postupne prechádzať cez rozhovory až k zložitejším montážam. Ďalej zasväcujeme deti do tajov zvukových listov, pretože pomocou nich môžu cestovať po celom svete už v útlom veku. Navyše, zvukové listy im spestria neraz dosť fádnu jazykovú výučbu.

Tieto stručné slová nie sú určené iba dievčatám a chlapcom, ale najmä rodičom. Pravda, nie každý si môže nadobudnúť kompletnejšie záznamové a reprodukčné zariadenie, potrebné k tzv. vyššej forme fonoamatérskej práce: magnetofón, mikrofóny, kvalitný gramofón, zosilňovač, reproduktorové skrine a iné. Rovnako je ťažké udržať kontakt so súčasnou svetovou produkciou v oblasti Hi-Fi techniky a mať prístup k najnovším, často nedostupným unikátnym hudobným záznamom. Preto vznikajú na Slovensku Fonokluby, ktoré — okrem iných služieb — poskytujú svojim členom príležitosť na amatérsku stavbu elektroakustických zariadení, zabezpečujú zdarma poradenskú službu pri oprave alebo nákupe akustických prístrojov, sprostredkujú styk s ďalšími klubmi, napr. Hi-Fi klubom a Klubom elektroakustiky v Prahe, prehrávajú na pásky najnovšie zahraničné hity atď. Bližšie o činnosti Fonoklubov vás poinformujeme v budúcom čísle tohto časopisu.

František Braníš

● V Luxemburgu pôsobí v tamjšom rozhlasení Konštantín Sedlák. So symfonickým orchestrom a dirigentom Louis de Fromentom nahral Fantáziu a búrlesku pre husle a orchestr op. 7 prof. Eugena Suchoňa. Je to druhá zahraničná nahrávka tejto skladby. Prvú uskutočnil prof. Tibor Gašparek v Bruseli. Na recitáli s klaviristom Pierrom Nimaxom v Luxemburgu uviedol Konštantín Sedlák zo slovenskej tvorby Suchoňovu Sonatinu op. 11, Kardošovú Uspávanku a Martiničekov Tanec. K. Sedlák je teraz členom Triu ad Artem — Luxemburg, s ktorým chce naštudovať skladby A. Očenáša a M. Vileca.

● 17. septembra odišla Štátna filharmónia v Košiciach na svoje prvé zahraničné turné do Talianska. Dirigentom je Bystrík Režucha, ktorý za svojím orchestrom prišiel do Talianska priamo zo západného Berlína, kde sa zúčastnil dirigentskej súťaže. Ako sólista orchestra v Taliansku vystupoval známy mladý huslista Peter Michalica s Beethovenovým koncertom. Aj keď košická filharmónia bude koncertovať v menších talianskych mestách, je ich prvý zahraničný zájazd obdivuhodný. Veď orchestr ešte neoslávil ani jeden rok svojho trvania.

● Dňa 25. októbra bude mať scénickú premiéru opera prof. Otu Ferenczyho Nevšedná humoreska. Dielo uvedie operný súbor Štátneho divadla v Košiciach v naštudovaní dirigenta Ladislava Holoubka a režiséry Drahomíry Bargárovovej. Opera O. Ferenczyho mala svoju rozhlasovú premiéru ešte v minulom roku, keď ju nahral bratislavský rozhlas so sólistami zo Slovenského národného divadla a hosťom z Brna so svojím orchestrom za dirigovania dr. Otakara Trhlíka. V tejto verzii vyrobilo televízny film aj televízne štúdio Bratislava.

● Baletný súbor Štátneho divadla v Košiciach uvedie v budúcom roku 8. mája balet Ivana Paríka. Prvé autorovo dielo tohto žánru má zatiaľ pracovný názov Fragmenty. Libreto pripravila Marylena

Halászová. Hudobné naštudovanie prevzme Bystrík Režucha, šéfdirigent Štátnej filharmónie v Košiciach. Balet Ivana Paríka bude súčasťou celovečerného programu — spolu s Američanom v Paríži od Gershwinu a Tanca-mi z Marosszéku od Kodályho.

● Po plzenskej vylučovacej prehrávke bola vyslaná slovenská speváčka Magda Hájossyová na Medzinárodnú tribúnu mladých, ktorá sa tohto roku uskutoční v novembri v Paríži pod záštitou UNESCO.

● Vynikajúca klaviristka zo západného Nemecka Daniela Balke hrala koncom sezóny vo Wiesbadene Suchoňovu Horalskú suitu. Mala veľký úspech u obecenstva i kritiky.

● Na jeseň t. r. odíde na koncertné turné do Talianska Komorný súbor Bohuslava Martinu z Brna. Do svojho programu zaradil aj 6 skladieb pre sláčiky od prof. Eugena Suchoňa.

● Dňa 25. septembra oslávilo Divadlo hudby v Banskej Bystrici 10. výročie svojho trvania. Slávnostné predstavenie bolo vyplnené uvedením Vltavy a Vyšehradu z cyklu Moja vlasť od Bedřicha Smetanu, skladbami, ktorými divadlo začalo svoju činnosť. V priebehu 10 rokov uviedlo toto divadlo okolo 2500 hudobných predstavení, večerov poezie, kvízov a súťaží, na ktorých sa zúčastnilo asi 60 000 návštevníkov. Najväčšiemu úspechu sa tešili najmä večery pop-music.

● V rámci Dní Československého filmu v Sorrente vystúpili v gala programe v Neapoli (v Teatro San Carlo) členovia Lúčnice. Uviedli najlepšie a najatraktívnejšie čísla zo svojho kmeňového repertoáru. Program vysielala aj Eurovízia.

● Spevohra Divadla Jonáša Záborského v Prešove pripravuje do novej sezóny americký muzikál Cola Portera Pobožnosť ma, Katarína s libretom podľa Shakespearaovej komédie Skrotenie zlej ženy. Muzikál pohostinský režisuje Miloš Pletor z martinského Divadla SNP a choreografom je František Bernatík. Prešovská spevohra do

konca roka uvedie aj hudobnú komédiu Oldřicha Nového Pre teba všetko, ktorú naštuduje autor.

● Pragokonzert usporiada v rámci Medzinárodnej tribúny mladých umelcov šesť koncertov od 9. októbra 1969 do 13. apríla 1970. Program ako aj mená účinkujúcich sa zatiaľ upresňujú.

● Dňa 27. septembra otvorili v Brne IV. medzinárodný festival — Musica vocalis. Prvý v roku 1966 zasvätili usporiadatelia dielu Bohuslava Martinu, druhý skladbám starej hudby a vlnajší tvorbe Leoša Janáčka. Obsahom všetkých 14 koncertov sú formy hudby spievanej, kde ide o konfrontáciu hudby barokovej s hudbou XX. storočia. Popri skladateľoch a interpretoch moravských boli na festivale zastúpení aj českí a slovenskí umelci a rad zahraničných dirigentov, sólistov a ensemblov. Speváci American Jessye Norman a Irwin Gage z Viedne v polorecitáloch predniesli piesne a árie zo svetovej tvorby. Viedenské interpretačné umenie bolo zastúpené ďalej dirigentom Th. Guschlbauerom, súborom Wiener Kammerchor a madrigalovým zborom Capella Academica so zbornajstvom X. Mayerom, ako aj sólistami z Staatsoper a Volksoper. Bachovo Dvojzborové moteto predniesli Gächinger Kantorei a Bachovo Collegium s dirigentom Helmuthom Rillingom zo Stuttgartu. Veľkým magnetom bol koncert, na ktorom v podaní poľských umelcov odzneli dnes už vo svete známe Pašle svätého Lukáša od K. Pendereckého. Slovenská filharmónia — zbor a orchestr s dirigentom Ladislavom Slovákcom prispel Žalmom zeme podkarpatskej Eugena Suchoňa, Cantatou profanou Bélu Bartoka a Žalmovou symfoniou I. Stravinského. Jeden večer v Mahenovom divadle je venovaný Pěveckému združení moravských učitelů a v posledný festivalový deň — 5. októbra v Janákovom divadle predniesol jeho súbor s dirigentom Václavom Noskom za réžie Miloša Wasserbaue-ra — scénicky Johanku z Arcu A. Honnegera. Výlet do Led-nice spojený s umeleckým

večerom v rozprávkovom prostredí kaštiela (recitál J. Smítkovéj z tvorby Ebena, Hanuša a Křičku), mal prítlačnosť iste pre všetkých, no najmä pre zahraničných hostí.

V minulosti pre uvádzanie vokálno-inštrumentálnych diel organizátor brnenskej koncertnej života veľmi často pozývali na spoluprácu s tamojším orchestrom Štátnej filharmónie. Spevácky zbor Slovenskej filharmónie. Z programu tohtoročného festivalu sa dozvedáme o existencii tamojšieho vlastného zboru. Doterajšia spolupráca sa bude teda môcť ďalej rozvíjať, no už na základe výmeny. Aspoň by mala. Prinieslo by to rozhodne speštenie, tentoraz pre bratislavské koncerty.

● V Bratislave už niekoľkokrát dirigoval Slovenskú filharmóniu japonský dirigent Takashi Asahina. Jeho návštevy priniesli slovenskej hudbe cenné plody, keď apr. bol iniciátorom angažmán Pavla Farkaša, koncertného majstra bratislavského rozhlasového symfonického orchestra, ktorý nedávno odišiel do Osaky za koncertného majstra tamojšieho orchestra. Takashi Asahina uvedie koncom októbra s orchestrom Filharmonickéj spoločnosti v Osake Metamorfózy Eugena Suchoňa. Na festivale súčasnej hudby v Osake Pavel Farkaš bude hrať Poému o srdci od prof. Andreja Očenáša.

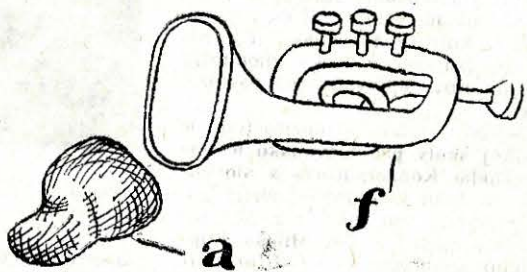
● Profesor Suchoň odcestuje v dňoch 20.—21. októbra na zasadnutie medzinárodnej autorskej organizácie CISAC, ktoré sa koná v Paríži.

● Spoločnosť pre hudobnú výchovu v Bratislave pripravuje na október 1969 seminár o nových audiovizuálnych pomôckach a vyučovaní v štúdiu na Konzervatóriu v Bratislave. Podľa plánu sa má uskutočniť aj seminár odbornej komisie pre EŠU o práci s talentovanými žiakmi. V novembri bude zasadať komisia pre prípravu pedagógov, ktorí vychovávajú budúce učiteľky materských škôl. Na január budúceho roku sa pripravuje projekt o výchovných koncertoch.

MARIÁN VANEK

Hudobné vynálezy

XIII. Upchávač džezovej trúbky

V poslednom čase som si všimol, že mnohí džezoví trubkári používajú upchávač, ktoré držia v ľavej ruke rôznym spôsobom a tým sa snažia upchať výstupný otvor džezovej trúbky. Upchávač je však nedostatočný, nakoľko hráč sa ľahko rozčúli jeho neustálym vypadávaním. Navyše plechové upchávače sa predávajú v obchodoch s hudobnými nástrojmi za dosť vysokú cenu. V čase, kedy naše hospodárstvo potrebu-

je každú korunu a kedy každý občan má činnosť prácu dokázať, kde je jeho miesto, teda v týchto pohutých časoch som vymyslel upchávač, ktoré trubkárov nič nestojí. Moje upchávače (a) si môže zostrojiť každý džezový trubkár doma — priamo na kolene. Zoberie starú ponožku, napchá do nej kúdel, zvyšné látky, slamu, piliny — a ponožku dobre zašije. (Najlepšie je, ak ponožku zašije jeho manželka — ak nie je ženatý, tak jeho snúbenica, sestra, sesternica, alebo najbližšie príbuzné). Zašitú ponožku v ruke niekoľkokrát pomlagma a trúbka (f) má svoje upchávače (a). Takto zostrojené upchávače vám z trúbky nikdy nevypadne — nehovoriac už o korunách, ktoré sme týmto spôsobom ušetrili nášmu národnému hospodárstvu.

GOSÁR

MALÁ HIT PARÁDA začala svoj III. ročník 19. septembra. Má za sebou teda začiatkové roky a nastáva snáď obdobie, v ktorom by mala obhájiť svoje právo na existenciu v podobe pohotového a kvalitného výberu piesní, objavnejšej réžie i uvádzania nových speváckych tvárí na televíznu obrazovku. V príhovore k tomuto večeru pesničiek sa poslucháč dozvedel, že cieľom naďalej zostáva pobaviť starých i mladých, čo znamená — priniesť čo najširšiu paletu piesní, ktorá by sa páčila veľmi širokému okruhu poslucháčov. Je to, pravda, úloha veľmi ťažká. Z tohto aspektu sa treba pokloniť tvorcom, ktorí už tretí rok dokážu pripútať k obrazovke nielen slovenských divákov. Škoda, že pravidlá relácie ju vtlesnili do akési vylučovacej „húpačky“, a tak sa dlhší čas treba dívať a počúvať piesne, ktoré v starom zázname nevznievajú vždy najlepšie a časom sa stali (vdaka rozhlasovým prijímačom) už nie hitmi, ale doslova dotieravými dennými spoločníkmi. Okrem Hit parády by mala

televízia pouvažovať aj o novom type pesničkového večera, ktorý by rešpektoval väčšiu pružnosť a novosť nielen v objavovaní spevákov, ale i piesní. Je pravda, vďaka Malej hit paráde sa na obrazovke prvý raz alebo niekoľkokrát objavili nové tváre. Je však isté, že sa tu veľakrát za sebou — ba dokonca dvakrát v jednom večere objavujú aj tí istí speváci, čo by sa nemalo stať pravidlom. Veľa slov bolo povedané na adresu réžie tejto televíznej relácie. Posledné štyri piesne dokázali, že sa to dá robiť aj vkusne, neprekomplikovane — i keď prílišná popisnosť ešte stále je charakteristická pre inscenovanie piesní. Niekedy by bolo možno zaujímavejšie vynechať zložité dekorácie a nechať speváka pred mikrofónom sa sústreďovať. Alebo takých spevákov snáď nemáme? Osobne tomu neverím a chcela by som raz vidieť aj v oblasti pop-music skutočnú osobnosť bez barličiek choreografie, réžie a kulis — aj keď to dnes, pravdaže, vo svete „letí“. Je zaujímavé, že dôkaz o pôsobivosti vonkajšieho jednoduchého prejavu podali v prvom kole III. ročníka Malej hit parády práve hostia — Dubrovački trubaduri, ktorých výkon bol zážitkom č. 1. Zvláštnu poznámku si zaslúži konferenciérka. Zdá sa, že tvorcovia Hit-parády v tomto smere nemajú šťastie. Aj keď to môže byť vec osobného vkusu, Eva Chalupová pôsobí na obrazovke veľmi odmerane a

chladno, svojím stručným a rýchlym komentárom má dodáť relácii zrejme spád — ale výsledkom je iba strojovo oboznámenie diváka „so stavom“, bez nadviazania potrebných ľudských kontaktov. Škoda, zjav je to pekný a atraktívny.

Snáď najmenší ohlas v novinách — no nie medzi poslucháčmi — majú hudobné relácie rozhlasu, ktoré sú venované deťom. Široká paleta programov — od pohybových hier s pesničkou, cez nácvik piesní, počúvanie hudby a životopisné pásma — to všetko má spätný odraz v desiatkach listov, ktoré prichádzajú do Hlavnej redakcie pre deti a mládež od pedagógov i detí. Sú to však najväčšiejšie poslucháči. A pretože vysielacie časy spomínaných relácií sú v predpoludňajších hodinách, v čase, kedy sú zapnuté aj rozhlasové prijímače v obchodoch a na mnohých pracoviskách — okruh poslucháčov sa nezmiera rozširuje až po tie najstaršie „deti“, rodičov a starých rodičov. Špeciálne by som sa chcela zmieniť o vysokej úrovni práce externých spolupracovníkov rozhlasu — J. Kľocháňa a dr. Pavlovskej, ktorí pracujú väčšinou pri nácviku piesní a pohybových hier. Posledná relácia tohto typu bola 29. septembra t. r., kedy dr. O. Pavlovská spolu s riaditeľkou MŠ na Nedbalovej ulici v Bratislave E. Týlešovou predviedla

nácvik pohybovej hry s pesničkou o rukách. Okrem dodržiavania metodických pravidiel si u autoriek treba činiť schopnosť vytvorenia dobrej atmosféry pre prácu a zavádzanie nových prvkov čerpaných z tzv. Orffovej školy, ktorá zapája do aktivity nielen hudobné myslenie a citenie detí, ale súčasne rozvíja ich pohybové návyky a rytmus. Je pravda, tento typ relácie je veľmi náročný, najmä pre svoju zhustenú formu, no zdá sa, že učiteľky MŠ i deti ho privítali (ako vyplýva z ohlasov) veľmi dobre. Veľa diskusií sa vedie medzi pedagógmi okolo tzv. počúvania hudby. Skoncentrovať pozornosť detí na jedno z najabstraktnejších umení, je veľmi ťažké. Uvedomujú si to aj rozhlasoví pracovníci, ktorí sa snažia vytvoriť hudobno-slovné relácie a nie zriedka k tomu prizývajú aj externých spolupracovníkov. Jedným typom takejto relácie je slovný doprovod, ktorý uvádza základné životné dáta a okolnosti vzniku skladby, resp. skladbičky, určených na počúvanie. Menej sa už zaoberá samotnou štruktúrou diela. V tomto štýle, hohatom na fakty, je dostatok času na sústredené počúvanie. Podobné relácie, myslím, sú určené najmä pre vyššie ročníky ZŠ. Takýmto typom bola napríklad relácia O. Odzgonovej „Vo vire valčíka“, ktorá odznela 17. septembra. Pre mladší školský vek treba však rozvíjať za pomoci slov nielen fantáziu hudobnú, ale

Slovenská filharmónia a Pražská jar

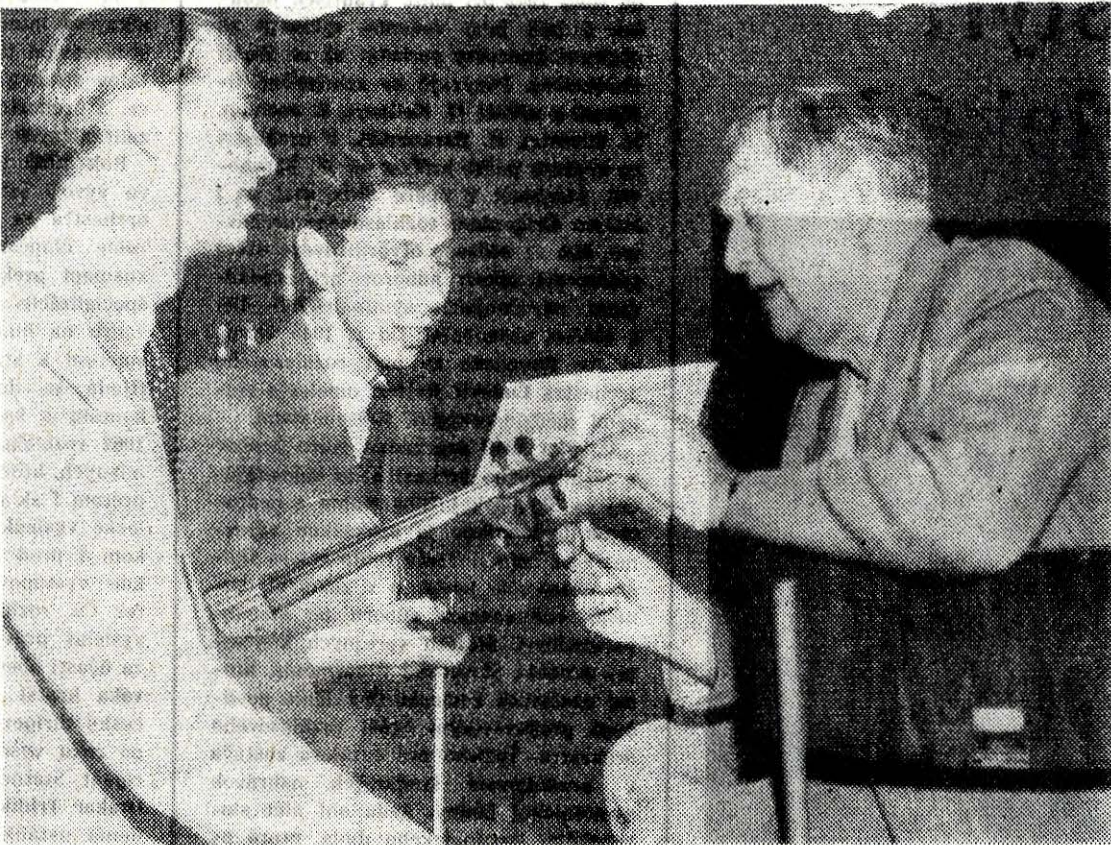
Veľa našich umeleckých telies a ustanovizní v posledné dva roky jubiluje. Lúčnica, SLUK, VŠMU, SF... Boli to vtedy, pred dvadsiatimi rokmi búrlivé časy plné tvorivého elánu a extenzívneho rozvoja, najmä na Slovensku. Začal sa do života uvádzať Košický vládny program a celkom vážne sa myslelo na vyrovnanie kultúrnej úrovne českých a slovenských krajov.

Do tohoto obdobia zapadá aj vznik prvého slovenského profesionálneho symfonického orchestru koncertného typu — Slovenskej filharmónie. Snahy po jej vytvorení sú staršie. O Slovenskej filharmónii sníval už na začiatku tohto storočia Miloš Ruppeltd na svojich zahraničných štúdiách. S týmto ideálom zakladal v dvadsiatych rokoch amatérsku Slovenskú filharmóniu. Takýto cieľ si vytýčili i Oskar a Karel Nedbalovci, keď sa snažili založiť tradičnú symfonických koncertov v Bratislave koncertami Bratislavského symfonického orchestra. Otvorené požiadavky založiť profesionálnu Slovenskú filharmóniu predložili osobnosti hudobného života vládnym činiteľom za druhej svetovej vojny. Bezvýsledne.

Až v obnovenom Československu v pofebruárovom budovateľskom ruchu vznikli objektívne podmienky pre realizáciu dlhoročných snázi slovenských hudobných činiteľov. Subjektívnym činiteľom bola osoba vtedajšieho povereníka školstva, vied a osvet, básnik Lačo Novomeský. A tak profesorom Jánom Strečom pripravený zákon Slovenskej národnej rady č. 13/1948 o Slovenskej filharmónii vošiel v platnosť.

K získaniu spoločenského postavenia Slovenskej filharmónie v rámci kultúrneho diania Československa prispeli veľkou mierou koncerty na medzinárodnom festivale Pražská jar. Prvý raz sa tam prezentovala už na konci svojej prvej sezóny 31. mája 1950 pod taktovkou bulharského dirigenta Sašu Popova. Bol to vtedy odvážny čin a napriek tomu, že kritika oceňovala radostný elán mladého orchestra, mám dojem, že išlo prevážne o zdvorilostný akt. Konečne — vtedy boli celkové kritériá miernejšie a sama Pražská jar nemala ešte dnešnú vysokú umeleckú úroveň. Od roku 1957 sa však Slovenská filharmónia dostáva na toto medzinárodné kolbište ako jeden z hostujúcich orchestrov a s výnimkou roku 1962 účinkuje na Pražskej jari pravidelne. Prvé vystúpenie (1957) má program zostavený z čiste slovenskej tvorby. Na dvoch koncertoch odzneli diela Kardoša, Sucho-

Anna
Kovářová

Dnes už historická snímka zo skásky Slovenskej filharmónie, na ktorej vidíme Václava Talicha s dirigentom Ludovítom Rajterom a vtedajším koncertným majstrom Tiborom Gašparkom.

ňa, Kresánka, Ciklera a Očenáša s výnimkou flautového koncertu českého autora J. Felda. I keď táto čiste slovenská dramaturgia sa už neopakovala a pomaly pristupovali i diela svetových autorov, stalo sa akýmsi nepísaným zákonom, že na Pražskej jari Slovenská filharmónia predvedie aspoň jedno slovenské dielo. Toto sa stretlo s veľkým ohlasom u kritiky, s menším u obecnstva. Niekedy ovšem bola dramaturgia koncertu SF na Pražskej jari zafarbená i dielami českými, ktoré žiaden orchester nechcel interpretovať, ale programová koncepcia PJ to vyžadovala, často z mimoumeleckých príčin a tým popularita vystúpení SF utrpala. Napriek tomu sa Slovenská filharmónia i Spoločnosť slovenských hudobníkov v Pražskej jari a v posledných rokoch jej boli zverované závažné úlohy svetového repertoáru so zahraničnými sólistami a dirigentmi. Medzi iným i otvárací koncert so Smetanovou Mou vlasti a záverečný s Beethovenovou IX. symfóniou.

Tento trend postavenia Slovenskej filharmónie na Pražských jariach možno dokumentovať i kritikami v odborných časopisoch. Ivan Jirko v Hudebních rozhledoch roč. XIII. č. 13. hovorí v spojení so Slovenskou filharmóniou o príkladnom vzťahu telesa k súčasnej hudbe. Dr. Vladimír Šeřl nadpisuje v tom roč. XVI. č. 14. svoj článok o Slovenskej filharmónii „Takých by malo byť viac!“ Píše v ňom: „29. mája hrala Slovenská filharmónia Stravinského Prokofjeva a Šostakoviča. Bol to znamenitý nápad prísť do „romantického cyklu“ s tak dramaturgicky vyhraným programom. Zapôsobil na obecenstvo ako gejzír — silný a úderný. Ti, ktorí tak radi stavajú len na spoľahlivých, dávno osvedčených hodnotách, si mohli overiť, že ohlas a úspech slovenských umelcov spočíval už v tom, že obrátili pozornosť k veľkým zjavom súčasnej hudby a že dokázali k ich dielam pristúpiť s nadšením a s trhujúcim elánom.“

Naproti tomu v Hudebních rozhledoch roč. XXII. č. 13. Karel Mlejnek začína svoj článok o Slovenskej filharmónii takto: „Ak preberám v pamäti svoje dojmy z festivalových vystúpení Slovenskej filharmónie v uplynulých rokoch, javia sa mi jej tohorodné koncerty v oveľa sympatickejšom svetle. Snáď preto, že tohto roku nemuselo teleso niesť bremeno zodpovednosti reprezentovať slovenskú hudbu... snáď tiež preto, že neúčinkovalo so svojimi domácimi dirigentami a že sa predstavilo v bežnom, nie pre festival zvlášť vymyslenom repertoári, dopadli obe vystúpenia oveľa sviežšie a nenutenejšie s väčším umeleckým zdanom.“

I keď nepovažujem reprezentáciu slovenskej tvorby za bremeno — a myslím, že ani Slovenská filharmónia sa na to takto nevidia, je názor K. Mlejnika veľmi zaujímavý a najmä v spojitosti s vopred citovanými hodnoteniami tvorí obraz mnohotvárneho pohľadu na dramaturgiu dvadsiatich rokov Slovenskej filharmónie.

Nie je úlohou tohoto článku rozoberať, kritizovať či obhájovať dramaturgiu Slovenskej filharmónie — urobila som to niekoľko razy na iných miestach — chcela by som iba pripomenúť, že napriek všetkým dramaturgickým nedostatkom jednotlivých vývojových etáp Slovenskej filharmónie má dnes toto teleso vo svojom kmeťovom repertoári všetky základné diela svetovej literatúry a všetky závažné diela slovenskej tvorby. Isté podližnosti sú v Slovenskej filharmónii voči českej moderne, ale myslím, že české orchestre sú slovenskej tvorbe viac dlžné.

Slovenská filharmónia tým, že má vo zväzku výborný spevácky zbor, získala priaznivé podmienky pre interpretáciu veľkých vokálno-symfonických diel, ktoré sa stali typickými pre jej dramaturgiu a ktoré i obecenstvo veľmi zaujímajú. V posledných rokoch sme poznali takmer všetky oratóriá Händlova, oboje Pašle Bachove i Vianočné orató-

rium, oratóriá Haydnove, Rekvie Verdieho i Brahmsovo, Orffove „Carminy“ i dramatické oratóriá Honneggerove a ďalšie.

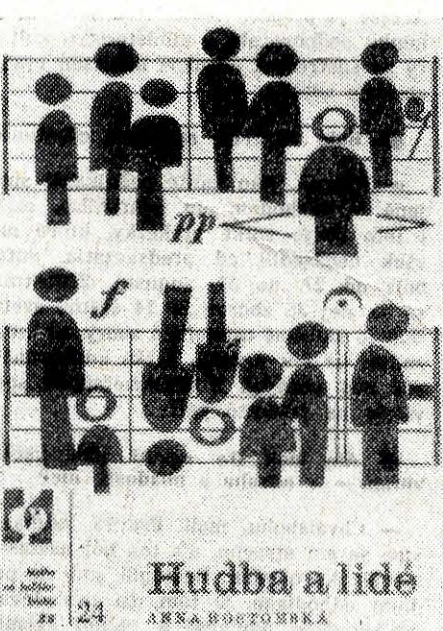
Dalo by sa pri príležitosti dvadsaťročného jubilea, kedy sa za výšlame nad cestou našej národnej filharmónie veľa písať o zahraničných zájazdoch. Od prvého nervózneho a „horúcou ihlou“ pripraveného zájazdu rakúskeho cez tri srdečné zájazdy belgické, cez finančne mimoriadne úspešný, západonemecký, oficiálnosťou poznačený sovietsky, pôvabný francúzsky, veselé talianske až po chladný a rozpačitý anglický. O ich väčších, či menších úspechoch hovoria desiatky a stovky kritik, starostlivo uložených v archíve Slovenskej filharmónie.

Slovenská filharmónia sa stala za dvadsať rokov svojho pôsobenia nielen jedným z prvých telies v ČSSR a popredných v Európe, ale stala sa centrom slovenskej hudobnej kultúry. Bez Slovenskej filharmónie si náš hudobný život nemožno predstaviť. Na jej pôde vyrastajú komorné telesá najvyšších kvalít: Slovenský komorný orchester, dve dychové kvintetá, Slovenskí madrigalisti. Jej členovia stávajú sa pedagogmi nových generácií a na jej pôde mladí slovenskí umelci uplatňujú svoje talenty. Je čťou pre Slovenskú filharmóniu, že je nositeľkou Radu práce a Štátnej ceny K. G. — ale najväčšou jej slávou je skutočnosť, že je nositeľkou najušľachtilejších a najsilnejších tradícií slovenského hudobného diania a dôstojnou predstaviteľkou špičkovej slovenskej hudobnej kultúry.

Jej prudká dvadsaťročná cesta od ťažkých začiatkov až po dnešné vrcholné umelecké kreácie je súčasne symbolom prudkého skoku slovenskej hudobnej kultúry, ktorej ojedinelý vývoj si pripomíname v Roku slovenskej hudby. Jubileum Slovenskej filharmónie je dôstojným a symbolickým záverom Roku slovenskej hudby.

I všeobecnú, k čomu napr. môže viesť i vsádzanie poetických metafor a príbehov, ktoré síce nerozprávajú program skladby, ale približujú atmosféru diela. Možno by bolo zaujímavé rozvinúť na stránkach odbornej tlačie diskusiu medzi rozhlasovými pracovníkmi na strane jednej a metodikmi i pedagógmi na strane druhej nielen o odozve podobných relácií, ale i ďalšom prípadnom smerovaní takéhoto typu vysielania pre deti, ktoré by mohlo i vybočiť zo zaužívaných rozhlasových foriem.

HUDBA A LIDÉ, malá knižka Anny Hostomskej, ktorú vydal Supraphon (180 strán textu, 32 strán obrazovej prílohy, cena Kčs 16,—) je v podstate prepisom relácií, ktoré známa česká hudobná spisovateľka a publicistka pripravovala pre vysielanie československého rozhlasu. Podtitulok knihy je veľmi výrečný: Svedectvo významných osobností vedy, kultúry a športu o ich spoločnej láske k hudbe. Na stránkach knihy sa tak stretne s rôznymi pohľadmi na postavenie hudby v živote známych osobností. Ich hudobné záujmy sa úzko viažu s citovým i myšlienkovým postojom k svetu, s výchovou, povahou a veľakrát i vzdelaním a rozhladenosťou po svete. Medzi menami „pýtaných“ nachádzame Maxa Švabinského, Jaroslava Heyrovského, herečku

Danu Medřickú, divadelníčku Hermínu Týřlovú, ale i básnika Seiferta, známeho a obľúbeného umelca V. Vosku a i. Je to kniha, ktorá má veľkú pôsobnosť najmä medzi mladými ľuďmi, ktorí sa často chcú

priblížiť k svojim idolom, k ľuďom známym a slávnym a byť po každej stránke takými ako oni. Kniha sa číta veľmi ľahko a pútavo a i pre skúsenejšieho hudobníka je zaujímavým sociologickým pohľadom na vzťah nehudobníkov a často mimohudobné okolnosti, ktoré vytvorili intímne puto k tomuto druhu umenia. Podobné knihy by sa mali objavovať nielen v predajniach s hudobinami, ktoré navštevuje špeciálnejší okruh konzumentov, ale i v predajniach knihy, pretože sú určené predovšetkým pre najširší okruh čitateľov.

NIE JE TO TAK DÁVNO, čo sa do rúk slovenského čitateľa dostal román Anatolija Vinogradova Odsúdenie Paganiniho. Toto zaujímavé čítanie o jednom z najväčších huslistov všetkých čias vynikalo skvelým literárnym prístupom k historickým faktom a navyše malo svoju umeleckú hodnotu v priblížení doby, v ktorej umelec žil. S odstupom niekoľkých rokov vydal Supraphon preklad knihy FRANZA FARGU PAGANINI s podtitulom Román umelcovho života. Nenápadná brožovaná kniha v preklade J. Kostohryza vyšla v cene Kčs 12,— a v náklade 6000 výtlačkov. Oproti už spomínanému románu je skôr historickým dokladom o živote Nicola Paganiniho, hoci koketuje s literárnym prístupom a podáva fakty

beletristickou formou. Je dobrou príručkou a pomôckou hlavne pre študentov, prípadne publicistov, ktorí hľadajú základné fakty o tomto talianskom huslistovi a skladateľovi.

T. URSINYOVA

Štyri dekády

Ludovít Rajter — dnešný šéfdirigent Symfonického orchestra Československého rozhlasu

Nová koncertnú sezónu v Bratislave charakterizujú dve veľké výročia slovenských profesionálnych orchestrov — 40-ročné jubileum Symfonického orchestra Čsl. rozhlasu v Bratislave, nositeľa Radu práce a 20-ročné výročie Slovenskej filharmónie.

Cieľom tohto článku nechce byť zhodnotenie jediného výkonu na jubilejnom koncerte SOČSR, ktorý sa uskutočnil 21. septembra pod taktovkou zasl. umelca L. Rajtera v Koncertnej sieni Čsl. rozhlasu, ale zamyslieť sa nad 40-ročnou históriou telesa; chce poukázať na prekážky, cez ktoré sa musel súbor počas svojej existencie prehrýzať a v ktorých treba vidieť korene príčin niektorých javov, brzdiacich plnšie rozvinutie jeho činnosti i v nedávnej minulosti.

— o —

Osud akosi chcel, že až do roku 1949 (približne každých desať rokov) musel orchestier začínať trikrát znovu, vždy s novými ľuďmi.

Prvé desaťročie v rokoch 1929-39 sa nesie v znamení úč. spol. Rádiojournalu, ktorá hľadala v prvom rade na svoje zisky a nie na potreby existencie profesionálneho symfonického orchestra na Slovensku. Pri počiatkoch stave 16-18 hráčov v prvej sezóne muselo pochopteľne chýbať množstvo nástrojov nevyhnutných pre interpretáciu symfonickej hudby. Konferencia v Bratislave (september 1929) definitívne vtláčila orchestru pečať interpreta zábavnej hudby. Predčasná smrť O. Nedbala, ktorý vybudoval hudobné oddelenie v bratislavskej rozhlasovej odbočke a občas i tento súbor dirigoval (bol síce jeho šéfdirigentom do decembra 1930, no ťažisko jeho činnosti spočívalo v udržiavaní ekonomickej situácie ND), akoby vzala orchestru možnosti ďalšieho a výraznejšieho napredovania k symfonickému žánru.

Ak listujeme v starých ročníkoch Rádiojournalu — rozhlasového časopisu, pochopíme, ako ťažko bolo orchestru napredovať vo svojich umeleckých ambíciách. Musel vystupovať neraz denne aj trikrát, v jeho vystúpeniach sa striedali všetky žánre, najmenej z nich však symfonická hudba. Na druhej strane však dokázal pomocou hráčov z iných telies predviesť i premiéry novovznikajúcej slovenskej symfonickej hudby.

Druhé desaťročie začalo stratou českých hudobníkov, ktorí sa po rozpade prvej republiky vrátili do vtedajšieho Protektorátu (odchádzal i šéfdirigent F. Dyk). Šéfom orchestra sa stáva Karel Schimpl, ktorý tu pôsobí od roku 1933. Postupne silnejú tendencie zvyšovať podiel menších formách percento v symfonickej hudbe. Už v roku 1935 zúčastnil sa bratislavský orchestier na koncertoch Hudobného leta v Trenčianskych Tepliciach. V sezóne 1940/41 pripravuje sa núdzovo veľké rozhlasové štúdio pre verejné koncerty komornej hudby. Do začiatku sezóny 1942/43 vysielať sa koncerty z Vládnjej budovy —

bez obecnstva. K. Schimpla vystriedal od roku 1942 pri pulte František Babušek a pod jeho vedením začínajú sa piatkové koncerty poriadat už za účasti obecnstva. Pozývajú sa zahraniční dirigenti a sólisti (J. Keilbert, E. Jochum, K. Silvestri, K. Baranovič). V orchestri sa zvyšuje počet hráčov na 48. Baranovič, pôsobiaci v opere SND, stal sa i stálym dirigentom rozhlasového orchestra, čím sa súčasne otvorili dvere užšej spolupráci oboch súborov pri predvádzaní náročnejších symfonických diel s väčším obsadením. Od r. 1945 vracia sa na Slovensko za pult rozhlasového orchestra Ludovít Rajter, umelec s veľkými medzinárodnými skúsenosťami.

V roku 1949 prechádza jadro hráčov z rozhlasového orchestra do zakladajúcej sa Slovenskej filharmónie a nedostatok hudobníkov je prekážkou výraznejšieho napredovania tohto telesa. Ďalšie desaťročie nesie sa v znamení úplného odbudovania súboru po stránke personálnej. Štafetu verejných koncertov preberá Slovenská filharmónia, ktorej spočiatku komorné obsadenie posilňujú predovšetkým hráči rozhlasového orchestra. Ťažisko práce zostáva v produkovani štúdiových nahrávok symfonickej hudby. Azda ani niet slovenského symfonického diela, ktoré by tento orchestier nebol býval našťudoval. L. Rajtera, ktorý spolu s vtedajším šéfom F. Babuškom viedol do roku 1949 orchestier, vystriedal Richard Týnsky. Pripadla mu neľahká úloha plniť umelecké úlohy za podmienok silne zdemovaného stavu hráčov prostredníctvom výpomoci. Týnsky pôsobí po smrti F. Babuška (1952) ako šéfdirigent (do r. 1954). Za pultom ho vystriedal na čas B. Urbanec a po návrate zo študijného pobytu v Leningrade od r. 1955 Ladislav Slovák, ktorý zotrúva vo funkcii šéfdirigenta do r. 1961. Súčasne pôsobí

ako dirigent mladý J. Svoboda (1956-59) a od r. 1958 i Bystrík Režucha. Za vynikajúce interpretačné výsledky pri našťudovaní tvorby slovenských skladateľov získava teleso v r. 1957 Rad práce. S orchestrom spolupracuje celý rad zahraničných dirigentov.

Rok 1959 je významným medzníkom vo vývoji tohto telesa. Dobudovanie orchestra sa zavŕšilo. Posledné desaťročie činnosti orchestra nesie sa v znamení prekonávania pomerne úzkej špecializácie telesa v oblasti vážneho žánru na hudbu súčasnú a modernú i smerom k starším štýlovým oblastiam. Hľadá sa dočasne prerušený priamy kontakt s koncertným publikom. Roku 1962 rozbieha sa úspešná akcia Štúdio mladých, ktorá umožňuje mladým interpretom i skladateľom overovať si umelecké výsledky pred koncertným publikom i pred rozhlasovými poslucháčmi, kde vystupoval i Symfonický orchestier Čs. rozhlasu. Súčasne začínajú sa vysielat pravidelné mesačné koncerty za účasti obecnstva. Po odchode L. Slovák krátky čas pôsobil s orchestrom český dirigent Václav Jiráček, ktorého po roku vystriedal dovtedajší prvý dirigent Štátnej filharmónie z Brna dr. Otakar Trhlík. Za jeho umeleckého vedenia ustálili sa pravidelné mesačné koncerty telesa, spočiatku s priamym prenosom prvej polovice, neskôr i celého programu. Veľkým kladom týchto koncertov napr. oproti podujatiám SF je priebornosť pri uvádzaní novínok svetovej i domácej moderny. Teleso supluje i v abonentných cykloch SF počas jej zahraničných zájazdov. So vzrastom jeho kvality súvisia i prvé zahraničné zájazdy. V roku 1965 hostuje teleso na XX. medzinárodnom festivale Sagra musicale umbra v Taliansku. Úspech vynesol súboru pozvanie i na nasledujúci ročník festivalu do Umbrie,

Perugie i ďalších talianskych miest. Zásluhou SOČSR na festivale v Umbrii sa výrazne uplatnila ako vážny prvok slovenská hudba. V ďalšom roku hostuje teleso na Wiener Festwochen. V roku 1968 opäť v Taliansku a v Rakúsku. Okrem početných nahrávok slovenskej symfonickej tvorby na gramoplatne Supraphonu nahráva orchestier i v zahraničí najmä sakrálnu hudbu. Od roku 1968 po odchode dr. Trhlíka stal sa šéfdirigentom telesa Ludovít Rajter.

Bilancia zásluh orchestra pre rozvoj hudobného života na Slovensku je skutočne veľká. Vybojoval si rovnoprávne postavenie popri Slovenskej filharmónii. Našťudoval väčšinu premiér slovenských orchestrálnych skladieb a zaslúžil sa o ich propagáciu v rozhlase. Jeho koncerty na Bratislavských hudobných slávnostiach patria k dramaturgicky najpriebornejším a umelecky stoja rovnocenne vedľa ostatných orchestrálnych koncertov.

Posledným svedectvom jeho umeleckých výsledkov stal sa konečne i posledný, jubilejný koncert. Úvodom odznela na ňom symfonická báseň Praga od Jozefa Suka, ktorej široké plochy sú pre účinné budovanie dynamikkej formy tvrdým orieškom. Domnievam sa, že väčšie šetrenie so zvukom bolo by dopomohlo k ešte presvedčivejšiemu vygradovaniu dynamického vrcholu diela. Alžbeta Svobodová, sólistka SND, zaspievala s veľkým vkusom, s jemným tieňovaním a úplným ponorením sa do sveta Kardošovej lyriky jeho Piesne o láske. Podala výkon maximálneho sústredenia a sugestívnej presvedčivosti. Beethovenova IV. symfónia, ktorá uzavrela tento koncert, dokumentovala umelecko-technickú úroveň orchestra, ktorá imponovala najmä v rýchlych pasážach driev finálnej časti.

Vlado Čížik

IV. cena pre bratislavské Konzervatórium

Úspech z Arezza

Dňa 19. novembra t. r. oslávi bratislavské Konzervatórium 50 rokov. K tomuto významnému jubileu urobili nádherný úvod poslucháči tohto ústavu, združení v miešanom zbore, keď priniesli zo speváckej súťaže v talianskom meste Arezza IV. cenu za spevácky výkon.

Dirigentom mladého, po všetkých stránkach naozaj mladého zboru, je prof. Konzervatória Imrich Križan. Položili sme mu niekoľko otázok týkajúcich sa zboru i súťaže v Arezze.

● Ako vznikol zbor bratislavského Konzervatória?

— Zdalo by sa, že bolo celkom prirodzené, že Konzervatórium má svoj spevácky zbor. A predsa to nebolo tak. Na Konzervatóriu sa síce vyučuje aj zborový spev už od jeho založenia, ale práca s ním a v ňom je striedavo úspešná napriek tomu, že ho viedli vynikajúci odborníci: prof. J. Strelec, dr. J. Haluzický, nár. umelec Ján Cikler a Lud. Rajter. Organizácia nebola v ňom stabilita. Poslucháči sa v zbore každoročne vymieňali. Po absolutoriu odišli za svojím povolaním a s novými žiakmi bolo treba opäť pracovať od začiatku. Mnohí študenti, nespokojní s takým stavom, radšej účinkovali v mimoskolských speváckych súboroch, toľko keď sa s nimi mohli dostať do zahraničia. Takto sa našim perím ozdobovali iné telesá. Keď som prevzal vedenie zboru, do ktorého sa dobrovoľne prihlásilo 50 spevákov z rozličných odborov, podujali sme sa na ťažkú úlohu: udržať zbor.

● Ako došlo k ceste do Arezza?

— V januári t. r. sme dostali prospekt XII. medzinárodnej polyfónnej súťaže v Arezze. Objednal som predpísané povinné zborové party. Chcel som sa presvedčiť, či zvládneme náročný program v takej ťažkej medzinárodnej súťaži. Treba vedieť, že v Arezze, najstaršom meste Toskánska, rodisku slávnych hudobných a literárnych dejateľov (Quido z Arezza humanista a básnik Francesco Petrarca veľký podporovateľ umenia G. C. Maecenas a iní), vznikla jedna z najnáročnejších svetových zborových súťaží. Prvá sú-

ťaž bola roku 1952 čisto národná — talianska, v ďalších rokoch sa rozšírila na medzinárodnú pod názvom: Concorso polifonico internazionale GUIDO D'AREZZO. V roku 1957 okrem európskych štátov (Rakúsko, Belgicko, Nemecko, Taliansko, Juhoslávia, Španielsko) zúčastnili sa súťaže tiež speváci z USA. Roku 1961 tu prvý raz súťažilo z ČSSR Pěvecké sdružení Moravských učitelů z Brna. Tohto roku sme boli z ČSSR dva zbory: Komorný sbor university J. E. Purkyně z Brna a Miešaný zbor Konzervatória z Bratislavy. Pravda, svoje spevácke sily sme najprv skúšali doma — v Bratislave. Prihlásili sme sa do súťaže o Zlatý veniec mesta Bratislavy, kde sme zožali medzi mládežníckymi zbormi I. cenu. Usporiadali sme niekoľko koncertov aj v iných mestách. Šesť mesiacov sme po priťom denne (2-4 hodiny) húževnato cvičili arezský program. Išlo to a v poslednej chvíli som sa rozhodol vyplniť prihlášku do súťaže. Usporiadateľstvo v Arezze ju prijalo, riaditeľstvo školy myšlienku podporovalo a ministerstvo kultúry po sústredení napokon súhlasilo vyslať zbor na súťaž.

● Bolo to teda radostné chystanie!

— Naopak. Ako každé podnikanie spojené s odchodom do zahraničia, malo i toto svoje veľké prekážky, ktoré nás však neodradili od predsavzatia. Súťaž bola od 27. do 31. augusta. Zúčastnilo sa na nej 35 zborov zo 14 štátov sveta. Boli to skúsené ostrieľané zbory, niektoré známe už i v Arezze. Ťažká konkurencia pre nás mladých a neostrieľaných spevákov na takomto poli...

● Ale mali ste oproti nim väčšiu zbraň — v odvahe a mladosti, nie?

— Chválabohu, mali. Pravda, nezabavili sme sa ani strachom, ale ten bol našťastie menší ako odvahe. Nastúpili sme na pódium odhodlane. O tom, čo nasledovalo po skončení povinnej a voľnej skladby (motetta: Tenebrae factae sunt, od člena parížskej šestky Fr. Poulencea a motetta: Laudetur Jesus Christus od B. M. Černo-horského) sa nám ani nesnívalo. Celé Petrarkovo divadlo prepuklo v obrovský

jasot, ozýval sa búrlivý a dlhotrvajúci potlesk s výkrikmi: Bis! Bis! Nie div, že naše speváčky a speváci mali od šťastia z nečakaného úspechu slzy v očiach. Pri večeri sa zbor dozvedel, že postupujeme zpmiedzi 13 zborov do II. kola a s veľmi dobrým hodnotením. Prirodzene, že sme do ďalšej súťaže mienili nastúpiť s ešte väčším odhodlaním a úspech opakovať. Žiaľ, nemali sme dosť síl...

● A príčina?

— Celkom jednoduchá, ale závažná. Pri takej silnej súťaži nestačí len silná vôľa, keď nie sú zabezpečené ani tie minimálne podmienky na odpočinok. Ženský zbor ubytovali na I. poschodí autoškoly, v zaprášenej miestnosti. Dievčatá boli natlačené v malej miestnosti bez vetrania, v studenom nehostinnom prostredí, kde nebolo ani vody. Napriek protestu museli prebdiť celú noc. Viaceré prechladli, nevyspali sa. Na druhý deň popoludní, tesne pred koncertom sa presťahovali do inej budovy. Chlapci bývali asi poldruha kilometra od stredu mesta. Tri razy denne museli prekonať túto cestu ta i späť. Po týchto trampotách sa i u mladých ľudí dostavila únava, toľko keď sme na spev v II. kole museli čakať až do polnoci. Takto nás predbehli tri iné zbory, jednako od tretieho víťazného zboru nás delil iba jeden bod. Dosiahli sme z 200 možných 177 bodov.

● Podľa hlasov študentov bol to pre nich zájazd plný zážitkov na dlhé časy...

— Tiež som toho názoru. Zbor získal na súťaži povzbudenie, veľa skúseností a vedomostí z oblasti kultúrnych a umeleckých hodnôt. Urobili sme dobré meno nielen pre Slovensko, ale pre celú republiku. Usudzujem to podľa toho, že nás ľudia i na ulici s úsmevom pozdravovali, ba počuli sme i hlasné: Bravó Českoslovakia! Získali sme veľa priateľov, dôkazom toho sú viaceré pozvania: do Gorice, Milána, Padui, Lubecku a do Maďarska. Arezzo sme opúšťali včas ráno. Taliansky vetrik sa pohrával s vlnkami na námestí. Medzi nimi bola tretia naša... Cestovali sme cez Rim, Florenciu, Benátky a Viedeň domov. Ťažké dni boli za nami, preto sme spokojne obdivovali umelecké pamiatky týchto miest. Co máme na rok plánované? Zlatý veniec mesta Bratislavy r. 1970 vo februári, v apríli Festival a v lete sa nám rysuje medzinárodný festival vokálnej hudby v Tirolsku. Uvidíme!

Po takej silnej konkurencii zborov zo 14 krajín možno mladým konzervatoristom z Bratislavy a prof. Križanovi srdečne blahoželať k IV. miestu.

Štefan Hoza

Dva pohľady na súčasnú hudbu

VARŠAVA 69

V minulých dňoch som mal možnosť potvrdiť si správnosť názoru, že myšlienka organizovať vo Varšave každoročne Medzinárodný festival súčasnej hudby Varšavská jeseň bola zaiste rozumná i šťastná. Tohtoročná, v poradí už XIII. varšavská jeseň (21.—28. IX.) sa uskutočnila v rámci 25. výročia vzniku Poľskej ľudovej republiky. Pochopiteľne, táto skutočnosť výrazne poznamenala celkový priebeh a atmosféru festivalu. A nie na škodu vecí...

Odznelo tu 18 skladieb domácich autorov, ktoré jednoznačne demonštrovali čestný zástoj poľských skladateľov pri hľadaní progresu v hudobnej tvorbe. Na úspechu tohtoročnej Varšavskej jeseni sa však podieľal aj rad zahraničných autorov a interpretov. Ukázalo sa, že tento festival má svoju tradíciu a dobré meno vo svete; veď v priebehu rokov sa stal tribúnou konfrontácií vývoja súčasného smerovania kompozičných postupov. Mnohotvárnosť a rôznorodosť boli hlavnými atribútmi XIII. varšavskej jesene. Okrem domácich hudobných telies a sólistov (Národná filharmónia Varšava, Symfonický orchester z Katowic, dirigenti Jan Krenz, Andrej Markowski a Karol Stryja) účinkovala Drážďanská filharmónia (dirigent Kurt Mazur), Štátny Akademický zbor ZSSR (dirigent Alexej Sviešnikov), Ballet-Théâtre Contemporain z Amiens, Ballet Sopianae z Pécsu, The Pierrot Players z Londýna, Grupo Alea z Madridu a Societa Cameristica z Florencie. Zo sólistov spomeniem aspoň vynikajúceho anglického klaviristu Johna Ogdonu a speváčky Dorothy Dorow a Elisabeth Breul.

Na množstve predvedených skladieb (72) sa autorsky podieľala celá plejáda významných skladateľov, ako Šostakovič, Lutoslawski, Stravinský, Schönberg, Baird, Malec, Globokar, Serocki, Denisov, Lazarof, Salomanov, Nordheim, Yuasa a ďalší.

Tažko je triediť a hodnotiť rôznorodý hudobný materiál, ktorý odznel na tomto „maratóne“ sú-

časnej hudby. Osobne ma najviac zaujala nová skladba W. Lutoslawského „Livre pour orchestre“, veľmi koncentrovaná hudba, ale hudba v každom prípade predstavujúca zrelého umelca na vrchole tvorivých síl.

Ballet-Théâtre Contemporain z Amiens, akýsi pandant nášho baletného štúdia z Prahy, sa mi zdal vyhraneným, technicky zrelým umeleckým telesom. Choreografické stvárnenie sa zásadne opiera o taký hudobný materiál, ktorý svoje hodnoty má overené už na koncertných pódiiach — a vzáčne rešpektuje vnútornú spätosť hudby, pohybu a výtvarného prejavu.

Spomeniem ešte jedno zo spoločensky najnagazovanejších diel, ktoré vôbec odzneli na tohtoročnom festivale vo Varšave. Bola to skladba Vinka Globokara „Voie“ — kantáta pre 3 zbery a orchestre, komponovaná na Majakovského verše. Vyznačuje sa nielen novátorským hľadaním zvukového materiálu, ale i snahou o nastolenie všeľudských poměrů.

Považujem za zbytočné popisovať vynikajúcu organizáciu, báječnú publicitu a propagáciu, klubové stretnutia účastníkov festivalu, vymoženosti nákupu notového materiálu i gramoplatní hneď v priebehu festivalu. To sú veci na Varšavskej jeseni už dávno známe. Pre nás je snáď zaujímavejšie konštatovanie, že festival je tiež významnou spoločenskou udalosťou v tom najlepšom slova zmysle, že paleta návštevníkov podujatí sa grupuje od najmladších poslucháčov až po fandov snobských — ale to tiež patrí k Varšavskej jeseni. A koncertné siene sú plné...

Pri nespočetných rozhovoroch sa spomínali aj mená našich skladateľov, ktorých diela odzneli na predchádzajúcich festivaloch, či už išlo o Suchona, Zeljenku, Malovca, Kolmana, Kupkoviča, Salvu alebo Šimaia. V tomto roku (a myslím na škodu vecí) zo Slovenska neodznelo žiadne dielo.

A tak na záver vari len toľko: XIII. varšavská jeseň prebehla v mimoriadnej publicite a za veľkého záujmu odborníkov takmer z celého sveta. Varšava sama bola v záplave štátnych vlajok, medzi ktorými nechýbala ani naša. Škoda, že tentoraz len symbolicky...

PAVOL BAGIN

DARMSTADT 69

Už po dvadsiatyštvrtýkrát sa zišli záujemci o Novú hudbu v západonemeckom meste Darmstadt, aby si tu vypočuli koncerty a ponavštevovali kurzy a touto cestou sa dozvedeli, čo sa v poslednom období udialo vo vývoji súčasného hudobného umenia.

Tohtoročné Prázdninové kurzy sa konali v znamení priprav osláv ich dvadsiateho výročia, ktoré majú byť na budúci rok. Možno preto bol Darmstadt 1969 trochu poskromnejší. Aspoň podľa tvrdenia účastníkov, ktorí na tomto podujatí neboli tohto roku po prvý raz, a tak mali možnosť porovnávať.

Kurzy a prednášky trvali necelé dva týždne, od 22., resp. 24. augusta do 3., resp. 5. septembra. Každý z účastníkov si podľa predloženého programu mohol vybrať tému prednášok, ktorá ho zaujíma. Po organizačnej stránke bol program prednášok veľmi šikovne zostavený, prednášky netrvali dlho a boli rozdelené na niekoľko dní.

Ani tento rok medzi prednášajúcimi nechýbali také osobnosti ako György Ligeti, ktorý tohto roku bol aj v Smoleniciach, Karlheinz Stockhausen, Lukas Foss, Christoph Caskel a iní. Prednášky Christophu Caskela sa týkali notáčnej praxe súčasnej hudby. Dajú sa charakterizovať ako stručný prehľad dejín notácie — zhruba od klasicizmu až po dnes. Samozrejme, dnešnej notáčnej praxi venoval Caskel najviac miesta. Pri vysvetľovaní dnešnej notácie vychádzal Caskel z porovnávania s minulosťou. Veľa príkladov uvádzal najmä z partitúr pre bicie nástroje. Podľa neho sa pri dnešnej notácii musí dbať predovšetkým na jasnosť, prehľadnosť a zrozumiteľnosť partitúr hlavne po rytmickej a metrickej stránke.

Prednášky Györgya Ligetiho sa konali pod názvom Z mojich prác. Týkali sa jeho Desiatich krátkych skladieb pre dychové kvinteto. Ligeti začal veľmi zoširoka, a tak nečudo, že k vlastnej téme sa dostal len v posledný deň. Ale aj tak bolo cez tie tri dni zaujímavé sledovať filozofiu človeka-skladateľa, žijúceho v 20. storočí. Desiat krátkych skladieb pre dychové kvinteto sa skladá z dvoch častí. V prvých piatich skladbách Ligeti uplatňuje jednotlivé nástroje (pikola, flauta, hobo, klarinet a fagot) sólove s doprovodom ostatných nástrojov, v ďalších piatich skladbách zaznievajú tieto nástroje spolu.

Vo veľmi príjemnom a bezprostrednom ovzduší sa konali prednášky Lukasa Fossa. Analyzoval na nich svoju skladbu Barokové variácie a skladbu Terryho Rileyho: In C. Tieto prednášky vo forme diskusií dali poslucháčovi po každej stránke veľmi veľa. Obe skladby boli neskôr predvedené aj na koncertoch.

Vo veľkej Sporthalle 4 dni prebiehali kurzy Karlheinz Stockhausena. Uvádzal na nich svoju skladbu Aus den sieben Tagen. Zložil ju špeciálne pre darmstadttské kurzy. Skladba sa hrá na základe textov, zoštylizovaných do básní. V pravom slova zmysle je to vlastne voľná improvizácia, ktorá si vyžaduje interpretov veľmi vysokej úrovne. Pravda, tých mal Stockhausen k dispozícii. Stačí spomenúť mená ako Vinko Globo-

kar, Aloys Kontarsky, Herold Bojé, Johannes Fritsch, Alfréd Alings a Rolf Gehlhaar. Chybou krásy na týchto kurzoch bola Stockhausenova nevôľa do diskusie, hlavne v prvý deň, a tak mnoho problémov okolo tejto skladby zostalo nevyriešených. My sme sa však v každom prípade presvedčili o kvalitách interpretov a o skladateľovom režisérskom nadaní.

Okrem týchto prednášok ešte zaujali ďalšie dve. Prvou z nich bola prednáška Dietricha Schönbacha Multimedia s fascinujúcou ukážkou o možnostiach spolupôsobenia viac druhov umení. Druhá prednáška sa konala pod názvom Mobiler Spielraum, prednášal Jochem Jourdan. Jeho prednáška súvisela s otvorením výstavy pod tým istým názvom v centre darmstadttských kurzov — v Justus-Liebig Haus. Jej zmysel spočíva vo výstavbe takých budov pre umenie, ktoré sa dajú realizovať za veľmi krátky čas, na ľubovoľnom priestore a disponujú s obrovskou kapacitou.

Vedľa prednášok hlavnú časť dňa vyplňali inštrumentálne kurzy. Aloys a Alfons Kontarsky viedli klavírny kurz, Heinz Holliger, vynikajúci švajčiarsky hoboista viedol hobojský kurz, Siegfried Palm viedol violončelový kurz a Saschko Gawriloff — violový kurz. Dirigentský kurz viedol Bruno Maderna. Pre nás bolo veľmi zaujímavé sledovať postup práce jednotlivých interpretov-pedagógov, pretože s výučbou interpretácie hudobných skladieb súčasných skladateľov sa u nás len zriedkakedy stretávame. Škoda!

Večer zaznievali koncerty. Boli na nich predvedené diela väčšinou z posledných dvoch rokov: od Globokara, Lachenmanna, Fossa, Holligera, Kagela, Subotnicka, Ligetiho, Beria, Bussoňiho, Hillera a iných. Jeden koncert sa konal vo Frankfurte nad Mohanom v krásnej a akusticky bezchybné vybavenej miestnosti Heddenského rozhlasu. (Našinec si tu mohol len vzdychnúť a závidieť!). Koncert dirigoval Lukas Foss. Odzneli na ňom skladby: Betsy Jolas — D'un opera de voyage, Morton Subotnicka — Laminácie pre orchestre a elektronické zvuky, Helmuta Lachenmanna — Hudba pre veľký orchestre a bicie — sólo a Lukas Foss — Barokové variácie. Po kompozičnej stránke najoriginálnejšou bola Lachenmannova skladba — a tá mala aj najväčší úspech.

Dielo, ktoré odzneli v Darmstadte na komorných koncertoch, nemali rovnakú úroveň. Medzi najkrajšie zážitky patrí Globokarova skladba pre hobojské kvinteto Discour III. a voľná improvizácia Free Music Group. Hodnotný bol aj voľný koncert stuttgartského Scholy Cantorum pod vedením dirigenta Clytusa Gottwalda.

Predposledný večer patrili účastníkom dirigentského kurzu Bruna Maderna. Dirigovali najlepší účastníci, medzi ktorými bol aj Čechoslovák Jan Doležal. Rozlúčkový koncert darmstadttských kurzov bol v Sporthalle. Bola na ňom predvedená Stockhausenova skladba Kurz Welle (Krátke vlny). Bol to v skutočnosti hosťovský koncert západonemeckého rozhlasu. Darmstadttské kurzy charakterizovala účasť mladých ľudí. Veľký záujem bol aj o partitúry, gramoplatne a časopisy, ktoré sa predávali priamo v Justus-Liebig Haus. Pre nás je smutné aj konštatovanie, že zatiaľ čo z Čiech boli na kurzoch desiaty účastníci, zo Slovenska sme tam boli len traja.

Marta Glasová

Slovenská hudba a medzinárodná pantom ma

Pražský kultúrny život začal veľmi intenzívne hneď od začiatku sezóny. A treba povedať, že za oveľa väčšieho záujmu obecnstva, než v Bratislave. Udalosťou číslo jedna bol Medzinárodný festival pantomimy, ktorý sa uskutočnil v dňoch 14.—28. septembra. Prinesieme o ňom podrobnejší materiál — zatiaľ snáď aspoň niekoľko mien najvýznamnejších umelcov, ktorí sa ho zúčastnili: festival otvoril samostatným vystúpením v Divadle na Vinohradoch Francúz Marcel Marceau, ktorého na druhý deň vystriedal náš Ladislav Fialka — jeho, ako aj väčšina ďalších predstavení, bola v Divadle na Zábudlí. Z Československa sa okrem Fialky zúčastnila dvoma vystúpeniami aj Pantomíma Alfréda Jarryho. Pražská tlač pozorne sledovala všetky večery, bohato komentovala vystúpenia jednotlivých umelcov a dokonca uverejňovala obsiahlejšie rozhovory s hviezdami podujatia — M. Marceaum a Izraelcom Samy Molchom, ktorý festival uzavrel dvoma predstaveniami v Divadle Komédie. Jeho dojmy z Prahy charakterizujú snáď najlepšie tieto slová:

„...prehliadka je neobyčajne zaujímavá, má oveľa vyššiu úroveň ako podobná prehliadka v Berlíne pred 8. rokmi. Ja osobne robím čistú formu pantomimy — to znamená bez dekorácií, hudby a ostatných javiskových pomôc. Sam. Prakticky vytváram za dve hodiny na scéne desať — dvanásť rôznych postáv. Moja bielo nalíčená tvár je tvárou Nikoho. Tvár bez charakteru. K tomu, aby som mohol počas predstavenia meniť toľko rôznych figúr, potrebujem nulový začiatok: Ľudská tvár bez bielej farby má už svoj charakter.“

A Marcel Marceau: „...myšlienka festivalu, na ktorý som prišiel, je stará. Od začiatku sme ho považovali za hold Debureauovi. Toto stretnutie je veľmi dôležité, pretože umením sa ľudia môžu aspoň na niekoľko hodín spojiť, stať sa bratmi a sestrami. Len umenie má takú moc — a možno veľa. Pre umelca je dôležité, aby sa i v ťažkých dobách dokázal ponoriť do svojho umenia, aby dokázal vyjadriť všetko, čo cíti pred životom, čo stelesňuje inšpiráciou ľudí jemu podobných. Musí priniesť zmes snov a reality, ktorá je podstatou života, byť poetom, vytvárajúcim obrazy.“

Čím však žila hudobná Praha v dňoch 23.—26. septembra, to boli Dni slovenského koncertného umenia. Zo spolupráce dvoch agentúr — Pragokonzertu a Slovokonzertu vznikla myšlienka na usporiadanie cyklu koncertov, ktoré mali dva ciele (citujem z informačného bulletinu): „...na koncertných pódiiach osláviť 25. výročie SNP a v neposlednom rade pripomenúť našej verejnosti, že pred dvadsiatimi rokmi vznikla Slovenská filharmónia.“

Samozrejme — z tohto cieľa vyplynulo aj dramaturgické zamýšľanie, celej akcie (ktorá mala skôr reprezentatívny charakter) a obsadenie umelcami — telesami, z ktorých treba spomenúť predovšetkým orchestre a zbor Slovenskej filharmónie, Slovenský komorný orchestre a iba jeden komorný koncert, ktorý predstavil mladých slovenských interpretov: Ivana Paloviča (klavír), Juraja Fazekaša (violoncello) a Kveticu Turianskú (klav. sprievod).

V svojej tradičnej vysokej forme sa pražskému publiku predstavili Warchalovec s Burlasovým Planctom, Janáčkova Suitoou pre sláčikový orchestre a Vivaldiho dielom pre husle a komorný orchestre Stvoor ročných období. Najlepší súzvuk a štýlová čistota bolo cítiť v diele Burlasovom a Janáčkovom. Menšie kazy vo Vivaldim v celku neskazili dojem z vystúpenia tohto popredného telesa, o ktorom pražská kritika napísala: „...vývoj úrovne tohto 11-členého kolektívu ide strmo hore a pražský koncert bol ďalším dokladom rastu.“ Snáď okrem komorného koncertu slovenských umelcov boli všetky podujatia Dní slovenského koncertného umenia v Prahe navštívené veľmi slušne — záujem bol najmä o vystúpenie Zboru SF v Chráme sv. Mikuláša a SF v Smetanovej sieni. Veľkým prekvapením bol už spomínaný koncert v Mikulášskom chráme, kde ako organizátka sa prezentovala Eva Kamrlová — snáď najlepšie jej vyšiel opäť súčasný skladateľ (Ján Zimmer v Prelúdiu a dvojitej fuge cis-moll). Výrazovo trochu negradáčnym spôsobom predviedla umelkyňa Organovu sonátu d moll op. 60 od Maza Reğera, ktorá patrí medzi najnáročnejšie diela pre tento nástroj. Veľku však jej vystúpenie bolo poznačené maximálnou umeleckou snahou o ten najkvalitnejší výkon. Dokonalá akustika chrámu podčiarkla v nebyvalej miere kvalitu speváckeho zboru pod vedením J. M. Dobrodinského. Zaujímavou zostavený program z diel starých majstrov, ktorí žili na Slovensku na konci 17. a v prvej polovici 18. storočia bol dôkazom o vysokej kvalite hudobnej kultúry na Slovensku, ktorá v mnohých prípadoch čaká na svojich prepisovateľov, interpretov a objaviteľov. Veľa z týchto diel leží v zahraničných archívoch a ich uvedenie na koncertné pódia sa stretáva s nemalými ťažkosťami. Je to škoda — polyfónna krásna diela Jána Schimbrackého a Zachariáša Zarewutia si zaslužia viac ako len „slovenský“ obdiv. Bol to jeden z najkrajších zážitkov.

Koncert mladých slovenských umelcov v Klube školstva a kultúry Na príkopé nebol vyrovnaný v celej svojej dĺžke. Juraj Fazekaš po počiatkovej neistote v Janáčkovej Rozprávke pre violoncello a klavír sa „našiel“ vo Variáciách pre violoncello a klavír na slov. pieseň od B. Martinu a zolášť v Hrušovského Suite piccolo, v tejto až impresionisticky subtilnej skladbe bohatého myšlienkového zásema. Už menej úspešné bolo uvedenie Debussyho Sonáty pre violoncello d moll — na ktorej bude mladý umelec zrejme ešte musieť pracovať — myslím hlavne na kultúru a jemnosť tónu. Palovičov repertoár zahŕňoval skladby od Beethovena (Kl. sonáta e moll op. 90) cez C. Debussyho až po D. Martinčka (Ostinati), čo považujem za trochu priodvážne na polorecitál, v ktorom je menej časového priestoru na štýlové prechody — a to sa napokon prejavilo aj vo výkone. Príliš „mužný“ Debussy bol neobyčklý, len nevedno, či to bol zámer alebo vyplynuté z predchádzajúcej Beethovenovej sonáty, ktorá zaujala s Martinčekom snáď najviac. Palovič je sympatický úsilím o oprostie výrazu, moderné poňatie, odbúranie afektov a hľadanie pravého zmyslu hudby, ktorú uodža. Je citlivý — ale pritom dosť triezvy na to, aby upadol do manier vonkajšej klavírnej virtuozity. A možno tieto znaky ho predurčujú k tomu, aby imponoval najmä mladšej generácii poslucháčov. (Škoda, že ich nebolo na tomto koncerte viac.)

Posledný koncert po úvodnej Hrdinskej balade D. Kardoša sústredil pozornosť najmä na Stravinského Zalmovú symfóniu — diela náročného a nezvyklého po obsahovej stránke i formou obsadenia. Menšie kazy v druhej časti diela nedokázali zmazať celku dobrý dojem. Vrcholom koncertu bola Dvořáková Symfónia č. 8 G dur op. 88, ktorej dal veľkorysú koncepciu (zvädzajúcu niekedy k pomalšiemu a rozlúčnejšiemu tempu) L. Slovák. Napriek starostiam, s ktorými naše prvé teleso zápasí (neustále dopĺňanie orchestra) bol to výkon vyrovnaný, dobrá reprezentácia našej hudobnej kultúry v hlavnom meste republiky.

Do budúcnosti si treba iba želať, aby sa slovenské umenie častejšie prezentovalo nielen v Prahe — a nielen našimi špičkovými telesami, ale i umelcami menej známymi a hlavne — i tými najmladšími.

T. URSÍNYOVÁ

Prečo West Side Story?

Na scény svetových i domácich divadiel v posledných rokoch čoraz viac preniká anglosaská zábavná hra tzv. „muzikál“. Snáď niet hudobného divadla, v dramaturgii ktorého by nesiahli po tomto žánri nielen z dôvodu uspokojenia návštevníkov, či finančného efektu, ale hlavne pre oživenie zastaralých javiskových foriem. Dnes už predstavenia My Fair Lady, West Side Story, Hello Dolly a ďalšie sú nielen úspešné, ale priviedli autorov a dramaturgov na myšlienku, že pomocou tejto „zábavnej hry“ sa k divákovi dostanú aj najnáročnejšie odkazy klasickej literatúry. Okrem tejto skutočnosti aj situácia v klasickej opere na anglických a amerických javiskách si vyžiadala vznik nového výrazu a novej interpretácie, pretože už vôbec neuspokojovala potreby a požiadavky moderného diváka. Aj keď operetný žánr a jeho slávni tvorcovia Strauss, Offenbach, Nedbal, Lehár a ďalší sú svojím spôsobom príťažliví stále, moderné divadlo muzikálové ho nielen nahrádza, ale situácia hlavne na amerických scénach si priam vynucuje existenciu tej-

Pobozkaj ma, Katarína (Rozsivál - Kittarová) - prvý muzikál na bratislavskej Novej scéne

to novej podoby. Aj keď americký muzikál vznikol z potreby poprieť tieto zastaralé formy divadelno-hudobného prejavu, nutne musel do seba pojať nové prvky černošského folklóru, ľudovej hudby, prvky jazzu, baletné a kabaretne výstupy a ďalšie formy moderného javiskového prejavu. Logický dej, spredivádzajúci muzikál, napojenie hudby na tento dej, ktorá sa stáva takto dramatickým činiteľom, rôzne prostredie i všeobecné problémy postáv, sú momenty, zaručujúce už vopred úspech tohoto javiskového žánru. Aj keď niektoré muzikály sú skorô zábavnou javiskovou hrou revuálneho charakteru, práve tieto čoraz viac prepadávajú a logicky uprednostňujú muzikály typu My Fair Lady, West Side Story, Candida, Oliver Twist a ďalšie moderne realizované diela klasiky.

Do západnej Európy sa muzikál dostal v čase, keď už v Amerike stáli fronty na Loeweho My Fair Lady a keď sa z tohto umeleckého žánru už vyvinul muzikálový priemysel. Jerry Herman, autor hudby a textov piesní Hello Dolly, Michael Stewart, libretista musicalu, Dale Wasserman, scenarista a Mitch Leigh textár piesní Dona Quijota, Alan Jay Lerner, libretista, Frederik Loeve, skladateľ My Fair Lady, Cole Porter, Bell a Samuel Spevack, autori Kiss me Kate a napokon slávny Leonard Bernstein, už nie sú hudobnému svetu neznámi.

Na naše javiská sa muzikály dostali skorô z potreby oživiť operetné divadlo, ako z finančných dôvodov. Bratislavská Nová scéna už v roku 1963 uviedla prvý muzikál Pobozkaj ma, Katarína. Za ním nasledovali musicaly My Fair Lady, Hello Dolly, Don Quijota a Fidlík na streche. V októbri pripravuje premiéru Bernsteinovej West Side Story, na námiet Jerome Robinsona v preklade Vleky Marušákovéj. Texty piesní upravil Ľubo Feldek. Režisérom predstavenia je Bedřich Kramosil, s ktorým sme nadviazali rozhovory o problémoch realizácie muzikálovej tvorby a v súvislosti s uvedením premiéry West Side Story.

Prečo — podľa vás — sa na Novej scéne uviedli prvý raz muzikály?

— Vyžiadala si to jednak potreba oživenia operetných predstavení, snaha priniesť na javisko najzaujímavejšie myšlienky a odkazy klasickej literatúry, jednak potreba nového divadelného žánru, ktorý sa vymyká z konvenčnosti starých

foriem a určuje nové možnosti javiskovej i hereckej realizácie. A potom k realizácii muzikálovej tvorby nás doviedla aj myšlienka, že divadlo, ktoré opakuje tie isté postupy — degeneruje.

Myšlite si, že oživenie divadelnej tvorby moderným muzikálom je prínosom pre diváka, alebo len formou zábavy?

— Mám dojem, že práve veľkí dramatici a spisovatelia — ako Shaw, Shakespeare, Dickens a iní už vopred zaručujú úspešnosť týchto predstavení a že ich prepis do muzikálovej formy umožní jednoduchším spôsobom odovzdávať odkazy týchto klasikov najširšiemu divákovi.

Pri realizácii sa stretávate ako režisér s určitými umeleckými, technickými, alebo inými ťažkosťami?

— Sú to hlavne technické ťažkosti, ktoré sťažujú našu prácu na muzikáloch. Divadelná scenéria, ktorá sa v predstavení mení šestnásť aj viacrát, sťažuje naše realizačné možnosti. Okrem toho aj malé javisko, na ktorom hráme, výsledku nepridáva, skorô naopak.

Aký prínos podľa vás má realizácia žánru na našej divadelnej scéne?

— Muzikálová tvorba si vyžaduje veľké nároky na interpretáciu. Tento nový experiment nás viedol k objaveniu nových typov, nových realizačných postupov, nových síl a možností a pôsobí stále obnovujúcim procesom na hereckú tvorbu. Táto práca núti herca k systematickosti, k zdokonaľovaniu sa vo všetkých formách javiskového prejavu. Okrem toho fakt, že sme nemali možnosť sledovať muzikálové predstavenia brodwayských divadiel, nás núti k tomu, že tvoríme samostatne a naše výsledky sú neraz svojím spôsobom originálne.

Ktorý muzikál si získal najväčší ohlas u publika a ktorý ste s obľubou režírovali vy?

— Ohlas u publika si získali predstavenia My Fair Lady a Fidlík na streche, ja osobne si najviac vážim prácu na realizácii Dona Quijota, hrdinu tejto predlohy som mal rád už v mladosti.

Pri réžijnej práci s herecami máte vlastnú koncepciu, alebo radšej tmočíte myšlienky autora?

— Ja osobne si myslím, že lepšie je myšlienky tmočiť ako ich deformovať. A pretože nechcem zostať nič dŕžný autorovi, ani sa sám exponovať, dávam prednosť akcentácii základných myšlienok autora, alebo tých, ktoré sú podľa mňa najzávažnejšie. V tom zmysle by som mohol hovoriť o vlastnej koncepcii, ale určite to nie je nič determinované.

Ako ste pripravení na premiéru slávneho muzikálu West Side Story, ktorý má premiéru už o niekoľko dní?

— Priznám sa, potrebovali by sme ešte trochu času, hlavne v práci s ochotníkmi, ktorých sme angažovali. Ja osobne si veľmi želim, aby sa nám premiéra vydarila a hlavne, aby sme mali úspech u obecnstva.

Čo nového pripravujete ako režisér v novej sezóne?

— Z muzikálov by to mali byť Štyria mušketeri. Teraz však hovoríme radšej o premiére, na ohlas ktorej som sám veľmi zvedavý.

Eva Vopálenská

Hovorí sa o nich

HANA PAZELTOVÁ

Prvé kolo nového ročníka Malej hit parády máme už za sebou a zasa sa na obrazovke objavila známa tvár Hany Pazeltovej.

Kto sa niekedy zamyslel nad tým, odkiaľ pramení nesmierne jemný a kultivovaný prejav tejto speváčky (kto napríklad sledoval jej vystúpenie s piesňou Holubička blá na Bratislavskej lýre) možno mu dá odpoveď niekoľko nasledujúcich riadkov. Hana Pazeltová má veľmi blízky vzťah k umeniu vôbec — k hudbe, k výtvarníctvu. Absolvovala 8-ročnú školu v hre na klavíri, dvojročnú školu klasickej hry na gitare a štúdium spevu. Zaujímal ju architektúra, no po roku sa rozhodla pre iné odvetvie: študuje teraz 4. ročník na Filozofickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe — výtvarníctvo. Pokiaľ ide o spev, je na seba veľmi prísna, disciplinovaná a kritická: úspechy, ktoré dosiahla, sú výsledkom

tvrdkej práce. A prejav Hany Pazeltovej pred mikrofónom, spôsob, akým interpretuje piesne, je súhrnom všetkých týchto faktorov.

Jej spevácka kariéra sa úspešne začala súťažou Hľadáme nové talenty. No v škole nemali pre Hanu Pazeltovú pochopenie. Po maturite tieto prekážky prestali existovať a Hana Pazeltová spievala. Čoskoro zaznamenala úspech. Dostala ponuku spievať vo filme Lásky jednej plavovlásky. Spievala pieseň Jindřicha Brabca Muži z Ria a nahrávka tejto piesne na gramoplatni mala úspech. Hana Pazeltová pôsobila nejaký čas v divadle Semafor, no potom sa podivnými cestami osudu stalo, že ju viac poznali v zahraničí ako doma. Do tohto obdobia zapísala niekoľko cenných úspechov: účasť na prehliadke európskeho dorastu v Mníchove roku 1966, rozhlasové koncerty vo Frankfurte, Linzi, vystúpenie v rakúskej televízii na veľkom show. V októbri roku 1968 získala spolu s Tatjanou Hubinskou a Karlom Bláhom tretiu cenu na medzinárodnom festivale v Innsbrucku. Nahrála 10 piesní pre rakúsky rozhlas. Na jar tohto roku sa zúčastnila festivalu populárnej piesne v rumunskom Brašove a doviezla si odtiaľ cenu za druhé miesto — Strieborného jehla. A pretože na tomto festivale prvé miesto získala domáca speváčka, je úspech Hany Pazeltovej veľmi cenný. Je to de facto prvé miesto spomedzi zahraničných interpretov.

No každá minca má dve strany: meno Hany Pazeltovej je zatiaľ viac známe v cudzine. Nemalú zásluhu na tom, že aj u nás vzniká do povedomia hlas a pôvab tejto speváčky, má bratislavská televízia a Malá hit paráda. Asi pred rokom v časopise Melódia napísali o Hane Pazeltovej: „...dlhší čas sme o nej nepočuli a zatiaľ nám v ústraní vyrástla speváčka“. Čoraz častejšie sa presviedčame, že je to pravda. Talent Hany Pazeltovej dáva všetky predpoklady k tomu, že si aj doma získa takú popularitu ako v zahraničí.

-ni-

NEW BLUES FIVE

Pred niekoľkými rokmi stretlo sa pár chlapcov-študentov nadšených pre hudbu, aby počúvali svojich obľúbených spevákov a skupiny. Vtedy padol prvý nesmelý návrh „Skúsme to aj my!“ Štúdium hra, potom opäť škola — a prvé koncerty. Nakoniec si ich niekto všimol a zistil, že prišla na svet nová beatová skupina.

Peter Koreň, Dušan Valihora, Rastislav Vacho, Dušan Hájek a Peter Lipa zistili, že ich je päť a nazvali sa BLUES FIVE. Po skromnom úvode prišlo prvé angažmán v bratislavskom V-klube (ktorý je mimochodom veľmi kritický, ale aj objektívny na posúdenie beatovej hudby) a Blues Five sa stali obľúbenou skupinou — presadili sa, ich repertoár tvorili prevzaté skladby, ale všetky boli poznačené pečatou originality, nádychom bluesu a soulu. Tak vznikla prvá „soul-beatová“ skupina na Slovensku. V decembri 1968 sa zúčastnila II. čs. beat-festivalu v Prahe, kde obsadila druhé miesto a získala cenu: „Objav festivalu“. Členovia skupiny sa vrátili s veľkým, ale ťažkým predsavzatím. Nestat sa kaviarenskými hudobníkmi, hrať to, čo im je blízke ale pritom získať i potrebné financie na aparaturu. Toto všetko sa im dnes už skoro splnilo, no neobišlo sa to bez niekoľkých osobných zmien. Vo februári 1968 vznikla skupina NEW BLUES FIVE, ktorá nahráva v rozhlasovom štúdiu a má už aj svoj veľký hit, skladbu Jána Lehotského Maličká. V súčasnosti je NEW BLUES FIVE vysoko profesionálnou skupinou, produkujúcou vlastné i prevzaté skladby na mimoriadnej úrovni. Preto je celkom možné, že tak, ako mnoho iných pred nimi, aj oni sa stanú v Československu len hosťami a väčšinu roka strávia

v zahraničí. Možno aj preto, že sólový spevák skupiny Peter Lipa nemá kde bývať, možno preto, že sme zlými obchodníkmi, že nedávame dost možností. Nová bluesová päťka by si ich iste zaslúžila. NEW BLUES FIVE tvoria: Dušan Hájek — bicie, Rastislav Vacho — gitara, Miroslav Šebo — basová gitara, Ján Lehotský — piano, spev, Peter Lipa — spov, Milan Talaj — tenor sax, Ivan Nagy — trum-peta, Ľubo Zeman

Zo sveta pop-music

● Opäť ďalšia herečka sa dala na spievanie — Gina Lollobrigida nahrála svoju prvú platňu s titulom Roma, Roma, Roma.

● Prvá samostatná platňa Robina Gibba, bývalého člena Bee Gees-Saved by the Bell sa šplhá na popredné miesto anglickej hit parády.

● Španielska speváčka Massiel naspievala novú LP platňu a dokončila film pod názvom Cantando a la vida. Pieseň z tohto filmu sú na jednej strane spomínanej LP platne.

● Prvé miesto anglickej a americkej hit parády obsadila najnovšia nahrávka skupiny

Rolling Stones — Honky Tonky Women.

● Zatiaľ čo pieseň Don dirí don v podaní Waldemara Matušku dosiahla u nás veľkú popularitu, tá istá pieseň v interpretácii západonemeckého speváka Freddyho sa nedostala ani do Top 10 západonemeckej hit parády. Mimochodom — Freddy pieseň nahrával v Prahe.

● Popularita 12-ročného Heintje je stále rovnaká. V NSR zatleňuje popularitu iných spevákov, takže nahrávky hviezd zvučných mien — ako sú Gilbert Bécaud, Caterina Caselli, Michel Pol-

nareff — v nemeckej verzii ostávajú trochu bokom.

● Súťaž pesničiek na tohoročných LVT v Liberci prebiehala nenápadne a mnohí o nej azda ani nevedeli. Treba však povedať, že súťaž vyhral Petr Novák zo skupiny George and Beatovens s vlastnou pesničkou. Petr Novák bude na jeseň nahrávať LP platňu pod názvom Kolotoč svét.

● Na krátkej dovolenke doma bolo sexteto Juraja Veľčovského. Zastavili sa aj v rozhlasovom štúdiu, kde nahrali pieseň Andreja Lieskovského a Borisa Droppu V lese pri plese. Spievajú ju

Olga Szabová a Dušan Grŕň. ● Brnenská učiteľka Ale-na Tichá naspievala ďalšiu pesničku po slovensky. Je ňou skladba Primabalerina so slovenským textom Ivana Ťradníčka.

● Ivan Horváth je autorom orchestrálnej novinky Dotyky. Nahral ju TOČR pod taktovkou autora a sólo na organe hrá Ladislav Gerhardt.

● Hudobný skladateľ Dušan Pálka si spravil nezvyčajný výlet. Samozrejme, len vo svojej novej skladbe Nebeský ranč. Hrá ju inštrumentálna skupina TOČR-u pod vedením Tomáša Seidmanna.

Súťažili organisti

V dňoch 2.—5. októbra 1969 bola Bratislava — po prvý raz vôbec — dejiskom organovej súťaže (organizovala ju Koncertná a divadelná agentúra Slovkoncert). Vlní po prvej akcii tohto druhu v Olomouci sa rozhodlo, že súťaž sa usporiada každoročne, a to striedavo v Čechách, na Morave a na Slovensku. Jej účelom je poskytnúť príležitosť širšej plejáde mladých umelcov (do 25 rokov), pretože na medzinárodné súťaže sa dostávajú z každej krajiny iba niekoľkí.

Z pôvodne prihlásených 21 účastníkov prišli na súťaž 14 kandidátov, aby pred porotou zloženou z najvýznamnejších organových pedagógov (predseda poroty dr. Ferdinand Klinda) z celej republiky ukázali svoje umenie, predovšetkým však pohotovosť. Súťaž totiž vždy znamená nesmiernu psychickú záťaž, no v prípade organových súťaží k tomu prispievajú ešte špecifické problémy s nástrojmi, keďže individualnosť, rozdielnosť organov je dodnes až príliš výrazná po zvukovej,

ale tiež po technickej stránke a nie každý sa vie adaptovať za dve hodiny, ktoré sa mu ujdú pred súťažou, nehovoriac o probléme registračnej prípravy. Ziaľ, tentoraz citelne narušili súťaž aj organári z krnovského závodu, ktorí začali s opravami a ladením až po začatí súťaže. Jedným z dôsledkov bola ďalšia strata cvičných hodín a nevyhnutné obmedzenie počtu kandidátov postupujúcich do II. kola, a to na šesť. Medzi týmito šiestimi boli dvaja účastníci z Prahy, dvaja z Brna a dvaja z Bratislavy — pravda, nie zámerne, ale na základe prísne anonymného I. kola, kde sa hrali výlučne povinné skladby.

Vzhľadom na spomínané technické ťažkosti organových súťaží vynára sa otázka, či možno takéto podujatie považovať za fair-play voči účastníkom. Sú tu však dve nesporné výhody. Súťaž je nenahraditeľnou príležitosťou na vyskúšanie nervovej stability každého umelca a súčasne poskytuje možnosť vyniknúť niektorým umelcom, zabezpečiť im vhodnú reklamu, ktorú pri dnešnej veľkej konkurencii tak potrebuje. Prvú výhodu — absolvovanie súťaže, po ktorej normálne koncertné vystúpenie je už takmer idylickou záležitosťou — získali akiste všetci účastníci. Pokiaľ ide o tých, čo vynikli, sú-

ťaž tentoraz upozornila predovšetkým na dva mimoriadne talenty. Jedným je Vladimír Ruso, poslucháč VSMU, ktorý bol hneď od začiatku súťaže bezpečne na prvom mieste a nakoniec okrem I. ceny získal aj dve osobitné (za súčasnú slovenskú skladbu a za Bachovu Toccatu a fúgu d mol). Druhým príjemným prekvapením nie menej suverénny výkon Kamily Klugarovej, absolventky brnenského konzervatória, ktorá okrem II. ceny dostala osobitnú cenu za najlepší prednes súčasnej českej skladby. Títo dvaja mladí umelci ukázali nielen muzikálnosť, precíznosť a pohotovosť, ale aj dokonalú „imúnosť“ voči mimoriadnemu napätiu, ktoré charakterizuje ovzdušie súťaží. Vladimír Ruso hrá navyše spamäti.

U ďalších účastníkov II. a III. kola (P. Šmíd a J. Hodan z Prahy, G. Kováčová z Bratislavy a J. Vacek z Brna) sa miestami prejavilo nedostatočné nervové zvládnutie súťaže, čo poznačilo ich — ináč väčšinou pozoruhodne muzikálne výkony. Do ďalších súťaží pôjdu už s väčšími skúsenosťami, s lepším poznaním vlastných dispozícií a toto všetko im pomôže aj pri koncertných vystúpeniach. To je nakoniec hlavný účel súťaží.

L. Dóša

Živelo Smederevo

Komorný orchester učiteľov Slovenska v dňoch 22. a 24. septembra zastupoval hlavné mesto Slovenska Bratislavu na Smederevskej jeseni 1969 v Juhoslávii. Spolu so sopranistkou Mariou Kalusovou, absolventkou Konzervatória v Bratislave, predviedli tam skladby národných umelcov, hudobných skladateľov Alexandra Moyzesa a Eugena Suchoňa.

Smederevo leží 45 km juhovýchodne od Belehradu pri pravom brehu Dunaja a má štyridsaťtisíc obyvateľov.

Okrem akostného ovocia mesto Smederevo preslávila najrozsiahlejšia pevnosť na rovine. Rumovská pevnosť sa podujali obyvatelia mesta opraviť. Na opravu tejto historickej pamiatky zadávajú sa zahraničnú pôžičku a svojpomocne získajú materiál, robotníkov, architektov aj inžinierov z celého okolia. Plocha bývalého Djurdjevského zámku, ktorý bol tiež na pôde pevnosti, bola upravená na prírodný amfiteáter s kapacitou 2000 miest na sedenie. V tomto amfiteátri konajú sa už šesť rokov kultúrne-umelecké slávnosti Smederevskej jeseni za účasti hostí z podunajských štátov. Oslavy trvajú celý týždeň. Večerný program vysiela belehradský rozhlas. Jednotlivé dni týždňa venujú sa vždy iným národným kultúram; v jeseni 1969 pondelok pripadol Nemeckej spolkovej republike, utorok Československu, streda Maďarsku, štvrtok Rakúsku, piatok Rumunsku a sobota Bulharsku. U juhoslovanských umelcov stretli sme sa výlučne s tvorbou domácich autorov. Ich výkony sú na úrovni, pričom nenapodobňujú zahraničných jedincov ani skupiny. Hľadisko amfiteátra je vždy vyprázdnené.

Boli sme v rozpakoch, ako obstojíme so zvukom sláčikového orchestra po rozhlasových estrádnych umelcoch. Obecenstvo kľudne sledovalo zmenu programu a po oznámení nášho nástupu nás privítalo hlučným potleskom. Táto reakcia obecenstva nám dodala odvahy aj sebadôveru. Program sme začali skladbou Alexandra Moyzesa Štyria hudci. Uznanie obecenstva sa od čísla k číslu zväčšovalo a vyvrcholilo pri predvedení skladby Preletel sokol so spevom zo zbierky Obrázky zo Slovenska od Eugena Suchoňa. Naša sólistka Marika Kalusová bola uznaná za „spevateľku čísla 1“. Teda zahraili, zaspievali a potešili sme Smederevcov slovenským hudobným umením. Pohyb Komorného orchestra učiteľov Slovenska bol ukončený bratským, skutočne úprimným a ľudsky teplým posedením s predstaviteľmi mesta.

Ladislav Hrdina

Konferencia hudobných rád

V sobotu a nedeľu (4. a 5. októbra t. r.) sa zišli v Bratislave na konferencii predstavitelia hudobných rád socialistických štátov. Zo ZSSR prišiel Ivan Ivanovič Martynov a Vasilij Georgievič Zagorskij, Bulharskú ľudovú republiku zastupoval tajomník Zväzu skladateľov Véneline Krastov a šéfredaktor Bulgarskej muziky Dimitr Zenginov, Maďarskú ľudovú republiku zastupoval prvý tajomník Zväzu skladateľov Tibor Sarai, NDR Horst Domagalla, Poľsko skladateľ Kazimierz Serocki, Rumunsko tajomník Zväzu skladateľov Laurentin Profeta a SSR predseda Slovenskej hudobnej rady Oto Ferenczy, Ladislav Mokry, Alexander Moyzes, Juraj Hatrik, Ladislav Slovák, Pavel Bagin a O. Tesařík. Na programe rokovania bola príprava mimoriadneho valného zhromaždenia a kongresu v Paríži, výmena informácií o účasti na Tribúne mladých interpretov, prerokovanie návrhov na zmenu štatútu a organizačného poriadku a menovite návrhu na obsadenie voľných miest v orgánoch Medzinárodnej hudobnej rady, účasť na podujatiach MHR a v členských organizáciách, prediskutovanie koncepcie valného zhromaždenia v Moskve a naplne kongresu, ako aj účasť na MIDEM — CLASIQUE. Podrobnejšie o tomto zaujímavom rokovaní sa zmienime v rozhovore s predsedom Slovenskej hudobnej rady Otom Ferenczym v niektorom z najbližších čísel Hudobného života.

-uy-

DNEŠNÝ SVET — to je človek obklopený automatmi, stroji a zložitými mechanizmami. Človek, ktorému technika pomáha uľahčovať jeho životné podmienky, no nezriedka z neho vytvára pasívny mechanizmus. V takomto ovzduší vyrastá často dieťa, na ktoré sa pozabúda pri rozvíjaní citového života. Oblasť technického a umeleckého myslenia nemáme, ba ani nemáme od seba oddelovať. Pre vedeckého bádateľa je fantázia a tvorivý princíp užitočným sprievodcom na ceste hľadania. Bol a je nemalo vedcov i technikov, ktorí v umení nachádzajú podnet, inšpiráciu a tvorivé zázemie. Mladí ľudia sú vo výhode, ak vstupujú do života s určitým umeleckým cítením a vkusom. No nie je tomu tak vždy. Príčina je vo výchove školskej i rodinnej. Chýba predpríprava, ktorá by umožnila nachádzať vnútorné kontakty s hodnotnými dielami, čo je cieľom napr. aj hudobnej výchovy. Význam hudby vo výchove nie je objavom dnešnej doby. Už starí filozofi sledovali pri výchove mládeže pôsobenie hudby na dušu, charakter a vôľové vlastnosti človeka. Škoda, že odvtedy uplynuli stáročia a my sme v starostlivosti o citovú výchovu jedinca akosi zostali a hoci žijeme v XX. storočí, v storočí technickej civilizácie, naše ľudské kontakty a vzťah k umeniu sú väčšinou na poslednom mieste v rebríčku hodnôt.

Mária Petrašová

Koncert juhoslovanských študentov

V sobotu 27. septembra 1969 sa uskutočnilo v koncertnej sieni Československého rozhlasu vystúpenie akademického zboru Djordje Natošević z Nového Sadu. Koncert sa uskutočnil v rámci vzájomných kontaktov bratislavského Akademického komorného vokálneho súboru z Filozofickej fakulty UK so zahraničnými univerzitnými súbormi. Z vystúpenia juhoslovanských študentov treba oceniť mladické nadšenie a radosť s akou pristupovali ku každému dielu. Táto temperamentnosť mala však vplyv aj na niektoré nedostatky, najmä v hlasovej vyrovnanosti a disciplíne (to platí najmä na druhú polovicu programu, keď sa zbor zväčšil z pôvodného ženského na miešaný). Sú to však chyby, ktoré sa ďalším dospievaním relatívne mladého súboru môžu odstrániť. Dirigent Volislav Ilić vychádzal zo snahy skĺbiť prednes po dynamickú a výrazovú stránku, na čo jeho zverenci najmä v prvej časti uspokojivo reagovali.

Juhoslovanskí študenti sa na začiatok predstavili Suchoňovým zborom Aká si mi krásna, podanie ktorého nieslo črty tvrdej dikcie a uvoľnenejšej agogiky, než na akú sme zvyknutí z podania našich zborov. To je však pochopiteľné. Zvyšok svojho programu vyplnili skladbami juhoslovanských autorov, väčšinou orientovanými v romantickú zborovú faktúru.

Bratislavský akademický súbor vrátil návštevu juhoslovanskému súboru v polovici októbra, kedy sa predstaví na koncerte v Novom Sade so zborovými dielami slovenských i európskych skladateľov.

(ch)

Dvojnásobná premiéra

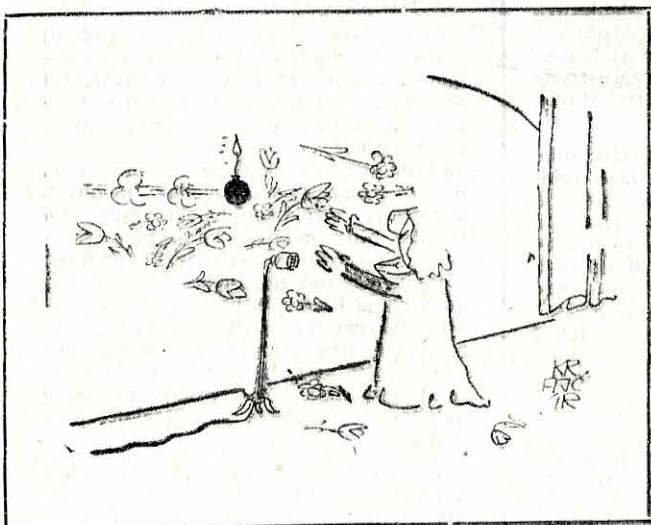
Dňa 25. októbra priniesie košická opera zaujímavú kombináciu dvoch jednoaktových oper: tragickú Pucciniho Sestru Angeliku a burlesknú Ferenczyho Nevšednú humoresku.

Angelika je najmenej hrávanou operou Pucciniho tryptichu (spolu s Plášťom a Gianni Schicchim) — zrejme pre svoju ťažkú mystickú atmosféru a snád aj pre nezvyklé — výlučne ženské obsadenie. Hudobne je však Angelika rovnocenná ostatným časťam tryptichu a stojí za to, aby sa s ňou obecenstvo zoznámilo.

Režijné problémy rieši nová režisérka košickej opery Drahomíra Bargarová, diriguje Boris Velat, titulnú úlohu spieva Eva Šmáliková.

Druhá polovicu večera vyplní celoštatná premiéra novinky slovenského skladateľa Otu Ferenczyho Nevšedná humoreska, ktorá bola uvedená zatiaľ iba v rozhlase. Ferenczyho operná prvotina prináša do košatej slovenskej opernej tvorby nový tón. Libreto si napísal skladateľ sám podľa hry Curta Goetza Mŕtva tetá a dej preniesol na Slovensko do obdobia po druhej svetovej vojne. Miesto deja tu však nie je ani také dôležité, lebo opera rieši etické problémy všeobecne ľudské — vplyv peňazí na konanie ľudí. Réžiu má opäť D. Bargarová, hudobne naštudovanie pripravuje zasl. umelec Ladislav Holoubek.

(ra)

● V dňoch 17.—19. októbra bude na Hromovke v Špindlerovom Mlyne seminárny aktiv hudobných kritikov. Úlohou aktivu je vyjasniť si niektoré teoretické i praktické otázky súčasnej hudobnej kritiky a publicistiky a zamyslieť sa nad ich aktuálnymi problémami. Na programe je referát prof. dr. Jaroslava Volka „Miera objektívneho a subjektívneho v hodnotení umeleckého diela“, referát prom. hist. Jana Šmolika „O súčasnom vzťahu vedeckej hudobnej publicistiky a praktickej hudobnej žurnalistiky“ a referát Jirího Štilo z oblasti hudobnej praxe. Okrem toho bude v naplni seminára aj praktické cvičenie.

● Dňa 19. septembra uviedlo Národné divadlo v Prahe v novom naštudovaní operu Richarda Wagnera Lohengrin. Prvýkrát zaznelo toto dielo v Prahe v r. 1885. Tentokrát hudobne naštudoval dielo Zdeněk Košler, ktorý štvorhodinovú operu diriguje spamäti. Oproti zahraničným predvedeniam sa po-

kúsil zdôrazniť lyrické prvky diela a poludštením vzťahu hlavných osôb navodiť scénickú báseň, ktorá v duchu romantizmu rieši mravnú otázku dobra a zla.

● Organista Ján Valach, ktorý pôsobí v zahraničí, podnikol koncertnú cestu po Holandsku, kde vystúpil na organových koncertoch v Haarleme, Leidene a Maastrichtu. Pre belgickú televíziu v koprodukcii s televíziou švajčiarskou nakrútil reláciu z diela Mozarta, Barbiera a J. Suka. Po vlnajších úspešných nahrávkach v zrušskom rozhlase bol pozvaný nakrútiť pre švajčiarsku rozhlasovú stanicu v Lugane v dňoch 2.—3. septembra program z českej a slovenskej organovej tvorby. Zo slovenských diel odznela slovenská organová hudba XVII. storočia a Pastely od A. Očenáša. Dňa 11. októbra bude mať premiéru opera B. Martinu Grécke pašie, ktorú na scéne Kráľovskej flámskej opery naštudoval Ján Valach.

Z obsahu 19. čísla

- Otvárame diskusiu o vokálnej pedagogike
- Opera SND v Kijeve
- Rozhlasová hudba a jej poslucháči
- Okienko pre fonoamatérov
- Zo sveta pop-music a džezu

Opera Divadla J. G. Tajovského ponúka svojim priaznivcom

10. X. 1969	piatok	o 19.00	My fair lady
11. X. 1969	sobota	o 19.00	Djamileh, Straussiáda
15. X. 1969	streda	o 10.00	Djamileh, Straussiáda
15. X. 1969	streda	o 19.00	Djamileh, Straussiáda
17. X. 1969	piatok	o 19.00	Polská krv
18. X. 1969	sobota	o 19.00	Don Carlos
21. X. 1969	utorok	o 19.00	My fair lady
22. X. 1969	streda	o 19.30	My fair lady
23. X. 1969	štvrtok	o 19.00	My fair lady
25. X. 1969	sobota	o 19.00	Trubadúr
31. X. 1969	piatok	o 19.00	Djamileh, Straussiáda

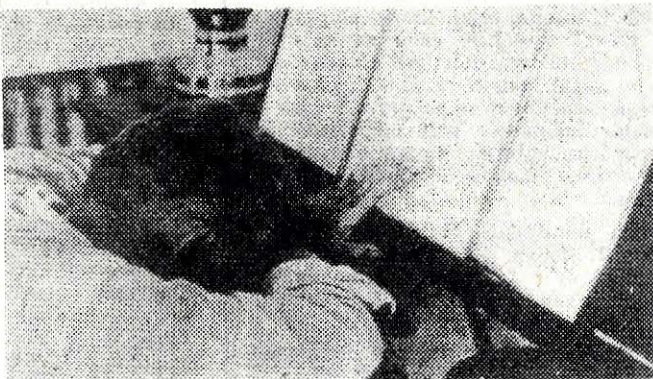
Banská Bystrica
Banská Bystrica
org. Prievídza
Prievídza
Banská Bystrica
Banská Bystrica
Banská Bystrica
Handlová
Martin
Banská Bystrica
Banská Bystrica

Zmena predstavenia vyhradená.

Leonard Bernstein s úspechom vystupoval v 600 koncertných sieňach piatich kontinentov; precestoval po svete stotisíc kilometrov. Všade ho poznajú, majú ho radi a tleskajú mu. (Milióny ľudí ho sleduje pri televíznych prijímačoch, počúva jeho zaujímavé a vzrušujúce rozprávania o hudbe, o hudobníkoch.)

Bernstein od detstva predstavuje typ učiteľa, postavu profesora. Otec chcel z neho vychovať pedagóga.

Súkromná tvár Bernsteina

Pri klavíri

S radosťou učí deti i dospelých. Vášnivo rozpráva o koncertoch, druhoch umenia, o dielach a umelcoch. Každá jeho myšlienka je zrozumiteľná, oduševnená, skromná. Veľmi si cti svojich poslucháčov. Jeho ambície: upútanie pozornosti, udržovanie kontaktu v koncertnej sieni a s divákmi pri televíznych prijímačoch. Má veľmi dobré nápady, nevydrží sa nudiť. Zaujímajú sa o ľudí a možno práve preto sa ľudia zaujímajú o neho. Netají, že je šťastný, keď mu rozumie. Jeho výklady o Beethovenovi, Haydnovi, Mahlerovi, Prokofievovi, Kodályovi sú úplným pôžitkom.

Od klasických diel počnúc, cez moderné kompozície až po džez vie povedať toľko nových vecí, že človek žasne. Starších konzervatívnych ľudí dokáže logikou privábiť do tábora beatu. Vie zahnať hmlu spleťtosti, objasniť a sprístupniť teoretické „rébusy“. A na základe argumentov a faktov dobre, pôsobivo agituje v zasadacích sieňach, pred masami, proti vojne vo Vietname.

Často vychováva aj v rodinnom kruhu. Ak sa ho 14-ročný syn Alexander pri raňajkách spýta na Salome, Bernstein sa pustí aspoň do hodinovej prednášky: o biblii, Herodesovi, Jánovi Krstiteľovi, Oscarovi Wildovi a Richardovi Straussovi.

— Ako chlapčisko som nemal ani ponatia, čo sú to noty, hudba, koncert, opera — hovorí. — Moja rodina nebola muzikálna. U nás doma sa nik nezaoberal hudbou. Nemali sme ani klavír.

Vyrastal som v Bostone. Otec sa vysťahoval z Ukrajiny do Massachusetts. Obchodoval s britvami a strojkami na strihanie vlasov. Hudobníkov — starotcovská ruská „tradícia“ — pokladal za tulákov bez domova. Osudový zvrat v mojom živote nastal roku 1928, keď som mal desať rokov. V tomto roku malo v Paríži veľký úspech Ravelovo Bolero, Kurt Weill vydal v Berlíne Žobrácku operu, Viedenskéja sa nadchýnali Lehárom, Walt Disney nakreslil prvý film o Miki-Mausovi a 12 miliónov Američanov za mesiac vykúpilo smutnú pieseň Al Jolsona Sonny Boy.

Vtedy sa jedného pekného dňa moja teta Klára rozhodla, že sa presťahuje do New Yorku. Nemohla a ani si nechcela vziať so sebou všetok nábytok. Jednu veľkú lampu a diván priniesla k nám. A klavír! Staromódny, ťažký, „falošný“ hudobný nástroj. Z nudy, zo zvedavosti som ho vyskúšal. Začal som brnkáť po bielo-čiernych klávesoch. S vervou som doňho búchal. Starý klavír mi učaroval. Už ma od neho nedostali. Hral som, hral som, hral som... Nemal som ani tušenia, ako to treba robiť. Len tak náhodne som improvizoval hudbu, ba čo viac, celý hudobný systém. Objavil som sám pre seba svojský systém harmónie.

Svadba vo vypožičaných šatách

Leonard Bernstein celkom inštinktívne našiel svoj vlastný svet v hudbe. Neskôr sa učil u profesorky Helen Coatesovej, potom v kolegiu, na vysokej

škole veľa a — dobre! Teóriu, čítanie partitúry, dejiny hudby, solmizačný systém. Naučil sa všetko, čo sa naučiť dá. A predsa je jeho styk s hudbou dodnes nezávislý od školy, je svojský. Jeho náklonnosť k hudbe je osobná, vášnivá. Z jeho dirigentských pohybov, skladateľských motívov cítiť výzarujúcu radosť, nespútanosť, očarujúci vlastný tón.

Otec: Samuel Bernstein ešte žije. („Nevedel som, veď odkiaľ som mohol vedieť, že z Lenného, z môjho Lenného, bude veľký Bernstein.“)

Bernstein sa narodil roku 1918 v Lawrence (Massachusetts). Roku 1942 bol Kusevického asistentom od roku 1943 (popri Rodzinskom) druhým dirigentom Newyorskej filharmónie, neskôr sa stal jej šéfdirigentom. Ako skladateľ využíva rozmanité prvky hudby 20. storočia vrátane populárnej a džezovej hudby. Vo svojich melódiah spracováva prvky cowboyských piesní, mexických tancov a černošskej hudby. Hlavné diela: West Side Story (musical); scénické diela, balety, piesne, klavírne skladby, komorné skladby. Napísal tri symfónie.

42 svetových premiér za 10 rokov

V máji 1969 sa Bernstein po desaťročnej úspešnej práci vzdal funkcie šéfdirigenta Newyorskej filharmónie. Svoj rozlúčkový koncert zasvätil Mahlerovi. (Bernstein bol prvý Američan, ktorý toto miesto — čo kedysi patrilo aj Toscaninimu — zastával. Jeho bezprostredným predchodcom bol Dimitri Mitropoulos.)

Bernsteinova činnosť v číslach: koncerty newyorského orchestra mali roku 1958 9886 abonentov, dnes ich je 25 570. Pod jeho vedením ako riaditeľa mal orchester 42 amerických, resp. svetových premiér. Z toho bolo 26 skladieb amerických skladateľov. (Po jeho rozlúčkovom koncerte — Bernstein dirigoval orchester 940-krát — jeho dobrý priateľ Igor Stravinskij povedal: „New York bude bez Leonarda Bernsteina pustý.“)

Utiahol sa. Päťdesiate prvé narodeniny (25. augusta 1969) oslavoval v rodinnom kruhu, v manzardke trinástizbového bytu na Park Avenue v New Yorku. (Jeho druhé dva domy: farma v Connecticute a v Európe luxusná vila v Ansedonii na morskom pobreží v strednom Taliansku.)

Jeho manželka Felicia Montealegre pochádza z Chile. Pôvodne herečka, dnes amatérska maliarka. Newyorská študentka, študojúca hudbu a výtvarné umenie, zoznámila sa s Bernsteinom vo februári 1946 na Long-Islandskej party.

Zosobášili sa roku 1951. Tridsaťštyriročný Bernstein ešte nebol bohatý. Na svadbu si obliekol biely oblek, topánky, ponožky a košeľu svojho učiteľa Kusevického. Topánky ho tlačili, nohavice mu zas boli príliš široké...

Jamie je najstaršou dcérou manželov Bernsteinovcov. Teraz má 17 rokov. („Keď sa tak niekedy na nich dívam, nechápem, prečo sa vlastne vzali? Sú úplne rozdielni a ani najmenej sa k sebe nehodia. A predsa ide všetko dobre... Ocko je najľudskejší tvor, akého som kedy poznala. Súčasne je veľmi tvrdohlavý. Je veľmi úprimný. Nemyslím, žeby vedel, čo to je: klamať. Je príliš pravdovravný.“)

Čestný dirigent

Okrem ostatných dvoch detí, 14-ročného Alexandra a 7-ročnej Niny, patrí k rodine Bernsteinovcov ešte stále verne stará pani, ktorá „Lenného“ kedysi učila hrať na klavíri: Helen Coatesová. Ona vybavuje všetky administratívne veci. Eviduje tantiémy, registruje pozvania, sleduje poštu, obsluhuje telefón. Ona sa stará o všetky Bernsteinove hmotné záležitosti okrem daní. Helen presne prepočítava každý účet, ba kontroluje aj šekovú knižku Felicie Bernsteinovej. Starostlivo, dochvľíne vedie Bernsteinov archív.

Leonard Bernstein zostáva aj naďalej čestným dirigentom Newyorskej filharmónie. Jeden mesiac v roku skúša. Od publika sa neodtrhne. Aj diriguje. Ešte vždy polhodinu pred predstavením v plnej paráde čaká v izbe pre umelcov na začiatok. Pod košeľou fraku mu na malej retiazke visí svedok mnohých úspechov, cizelovaný holub: dar od Dimitri Mitropoulosa. Na každom koncerte sa znova objavuje jeho talizman: zlatá manželová gombička, ktorú dostal od Sergeja Kusevického. A prv než majster vykročí do koncertnej siene, ešte si rýchlo, silno potiahne z cigarety. Vypije si hlt vody a potom sa ponáhľa pred dirigentský pult. V ruke má starú paličku. A na pokyn sa rozozvučí predohra...

V ostatných mesiacoch roka chce komponovať. Vráti sa k „antickému“ klavíru tety Kláry. Americké noviny už oznámili: so slávnym talianskym filmovým režisérom Francom Zeffirellim plánujú filmovú operu. Okrem toho požiadali Bernsteina, aby zložil nový musical z príležitosti otvorenia washingtonského Kennedy Centre na jeseň 1970, ktorý sa bude podľa vzoru nedávno dokončeného newyorského kultúrneho strediska Lincoln Centre.

-b-

Zelená pre elektronickú hudbu

Hudba Johanna Sebastiana Bacha (už dávnejšie prispôbená móde ako Play-Bach, Swing-Bach, Beat-Bach a Rock-Bach) dostala sa na gramofónové platne. Teraz prichádza ďalší, ešte odvážnejší variant: Switched-On Bach — po slovensky by to asi znamenalo „Bach pod prúdom“.

Switched-On Bach (tak sa volá dlhohrajúca platňa, ktorú americká firma CBS „hodila“ na trh) sa začína spomiatku celkom nevinne — s virtuóznymi kadenciami čembala, so štýlovo čistými husľovými trilkami a exaktnými pasážami dychov. Dokonca aj organ si pride na svoje.

Po tomto nevinnom začiatku sa však zrazu rozreže hvízdanie vetra, počuť čivíkanie, hukot, štrngot, bzukot, aj šepot duchov.

Avšak nech je tento lomok akokoľvek bezočivý a neslušný — sú to pravé, pôvodné Bachove noty, ibaže ich všetky hrá jediný, úplne unikátny elektronický Moogov „syntetický“ nástroj.

Jeho konštruktérom je Robert Moog, obsluhuje ho newyorský hudobník a zvukový technik, dvadsaťdeväťročný Walter Carlos a prekonáva ním všetky doterajšie manipulácie s Bachovou hudbou. Tento Moogov nástroj — veľkosti človeka — sa skladá z tranzistorov, rúr, filtrov, mixerov, zesilovačov a oscilátorov. Má dve klaviatúry ako organ alebo čembalo.

Carlos a jeho asistent rozložili najprv Bachove diela na jednotlivé tóny, ktoré potom v potrebnej zvukovej farbe a hlasitosti nahráli s Moogovým prístrojom na pás. Zo stovák útržkov museli potom skladby zase dať dokopy. — Museli sme byť klaviristami, orchestrom, konštruktérmi nástrojov, dirigentami, zvukovými technikmi a inžiniermi, — hovorí Carlos.

Námaha sa vyplatila — predovšetkým pre gramofónovú firmu CBS. Táto zakúpila od Carlosa iba za 2500 dolárov Moogov koncert a od novembra 1968 predala dobrých 170 000 platní SWITCHED-ON BACH. Medzitým sa Carlosova nahrávka dostala do zoznamu amerických bestsellerov a firma CBS expeduje 10 000 platní denne. Platňa sa presadila ako BAROKOVÁ REVOLÚCIA aj v západnom Nemecku.

Moogov prístroj by naozaj mohol znamenať začiatok revolúcie v hudbe. Tohto názoru je predovšetkým Carlos, ktorý chce na budúci rok so svojim Moogom vtiahnuť do koncertnej siene a potom založiť Moogov orchester. — Čoskoro, — predvída Carlos, — budú skladatelia komponovať pre neho ako doteraz pre klavír.

Aj americké noviny High Fidelity predpovedajú novú vlnu tónového umenia. Pišu, že Walter Carlos prerazí priehradu, za ktorou sa elektronická hudba doteraz vršila. Teraz jej už nič nestojí v ceste.

Podľa zahraničnej tlače: -b-

„Nahé“ divadlo a newyorská kritika

Kenneth Tynan má znamenitý „čuch“. Aj keď s ním kritici neobchádzali veľmi jemne, možno preto, lebo pred rokmi ako hostujúci recenzent týždenníka New York sa o broadwayskom podniku nevyjadril práve jemne — úspech obecenstva znamená preňho bohaté odškodné. Ak Tynanova revue „Oh! Calcutta!“ skončí svoj víťazný pochod po amerických a európskych mestách, mal by byť Tynan miliónárom. Inscenácie sú ohlásené už v San Franciscu, Chicagu a viacerých európskych metropolách a od septembra budú ceny lístkov na show v New Yorku (už na týždeň vopred vypredané), zvýšené z 15 na 25 dolárov. A Off-Broadway! Ako si teda možno vysvetliť, že Newyorčania — a Tynan špekuloval s ich súhlasom — nedbali na posudky recenzentov a v rozpore so svojimi zvyklosťami ignorujú kritické odmietanie divadla naháčikov?

Povedať, že zlá vec je vždy priťažlivá, ešte nie je odpoveďou. Lebo ak sa recenzenti v jednom bode zhodujú, záhada nie je práve zlá. Svoj prísľub nedodržiava. Namiesto erotického divadla sa predváža sex-show, aké možno vidieť aj v strip-tízových lokáloch. (Pravda, bez Tynana a jeho spolupracovníkov.) Nie, odpoveď si nemožno tak zjednodušať: „Čuch“ Angličana sa nevzťahuje len na finančne výhodnú stránku podniku, ale ako prvý využil trend, ktorý sa pred očami každého za posledné roky dostal v New Yorku do popredia. Tento trend — ktorý bol inšpirovaný aj exilným Living Theatre, osvedčil sa aj v početných malých Off-Off-Broadway experimentoch, pri kalamite „Ché“ sa zvrhol na verejný škandal — dosiahol rozhodujúci vzostup Hippie-Mu-

sicalom Hair: Po senzačnom úspechu inscenácie broadwayskí producenti, ktorí sa zľakli všetkého, čo bolo tabu, nastrožili uši.

Vtom si začal raziť cestu nový vývoj; nahí mužikovia a žienky na scéne už neboli suspektní; z musicalu Hair sa začalo rýchle ťažiť toľko dolárov, koľko len bolo možné. Tynanova bystrozrakosť však spoznala šancu; spoznala aj to, že miestom, kde treba experiment urobiť, nie je Londýn, ale New York. A tak s teamom slávnych spoluautorov napísal Oh! Calcutta! Kto čo vymyslel, to samozrejme zostane aj naďalej nejasné...

Vcelku bolo Oh! Calcutta! nevyhnutné. Skôr alebo neskôr by sa bola objavila bystrá hlava so svojou verziou nahého divadla. Nuž a keďže sukne spadli a na doskách, ktoré predstavujú spáľňu, hrajú neoblečení herci, New York bude môcť v tomto ohľade ešte všelich poskytnúť. Ako dlho sa však nahá vlna udrží, to sa dá sotva odhadnúť. Do akej miery obohacuje divadlo sex stavaný verejne na obdiv, do akej miery otvára nové cesty a do akej miery môže platiť ako legitímny umelecký prostriedok, týmito otázkami sa obzvlášť dôkladne zaoberal Walter Kerr (New York Times) a John Simon (týždenník New York). Simon (ktorý Oh! Calcutta! posudzuje vlastne veľmi diferencovane, Pas de deux prijal napríklad ako esteticky vydatý výkon) vychádza zo stanoviska, že nahota per se je bezvýznamná. Ako sexuálny stimul sa sama ruší, lebo „účink“ šoku trvá hľadám tak dlhý čas, aký je potrebný, aby sa vyzliekli bikini“. Jasnejšie: „Erotický element, ktorý Tynan zdôrazňoval v početných interview, sa skupinovú nahotou na scéne neutralizuje, ak nie nič. Mnohí kritickí diváci mali naozaj takúto skúsenosť: Po krátkom čase sa cítila ako hostia v nudistickej kolónii, ktorej život ich obzvlášť ani nezaujíma, ani neodpuďuje. A keďže herci večer čo večer len simulujú,

Simon z toho vyvodzuje, že verejne servírovaný sex má umelecky veľmi obmedzenú funkciu“.

Walter Kerr, katolícky moralista, vychádza z iných predpokladov a argumentuje takto: „Sex je v podstate súkromná vec.“ Keďže divadlo je verejnou inštitúciou, „sex vo vlastnom slova zmysle“ je nezmysel, lebo uráža exkluzivitu, ktorá sa v zásade uzatvára pred verejnosťou. Táto Kerrova interpretácia možno objasňuje, prečo slávni spoluautori tak zle pochopili so svojimi textami, prečo je jazyk a literárno-erotický prvok zabýť čistou telesnosťou a prečo by nemá show (tanec a balet) mala omnoho väčšie šance.

Fyzická prítomnosť toľkej nahoty na scéne oberá príbeh o všetko čaro, o všetko tajomné. Eros si zahľadá hlavu. Ak človek myslí na Ibsena, Schnitzlera, Hofmannstahla, ba aj na Čechova, na erotiku sugerovanú na scéne zastreto a náznakovite, môže sa pozrieť iba na zlaté staré časy a nahému divadlu zaželať skorý Broadway — pohreb prvej triedy.

HUDOBNÝ ŽIVOT — dvojtýždenník. Vydáva Ministerstvo kultúry SSR vo vydavateľstve Obzor v Bratislave. Vedie redakčná rada: dr. Peter Faltin, CSC. (predseda), Marián Jurík (šéfredaktor), Terézia Ursínyová (redaktorka), Pavol Bagin, prom. hist. Nada Földváryová, Jura Hatrík, prom. hist. Nada Hrčková, dr. Ivan Stanislav, Ivan Úradníček. Technický redaktor Vojtech Solčanský. Tlačia Nitrianske tlačiarne, n. p., Nitra. Rg. č. RS 8261/68. Adresa redakcie: HUDOBNÝ ŽIVOT, Bratislava, Volgogradská 8, tel. 592-37. Administrácia Vydavateľstvo Obzor, Bratislava, Čs. armády 29/a. Inzerčné oddelenie: Bratislava, Gorkého 17. Rozšírenie PNS Cena jedného výtlačku — 2,— Kčs.